МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0123-з
спеціальності: 012 «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»
Д. В. Лисенко

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доцент _____ Л. М. Шульга

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доцент _____ Курінна А. Ф.

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

«____» _____20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Лисенко Дар'ї Властимирівні

1. Тема роботи: «**Методичні засади організації освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти**»
керівник роботи Шульга Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент
затверджені наказом ЗНУ від «24» вересня 2024 року № 1447-с

2. Строк подання студентом роботи: 01 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): проаналізувати сутність поняття «освітній процес», визначити фактори забезпечення якісного освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, схарактеризувати принципи організації освітнього процесу в ЗДО, розробити методичні рекомендації для ефективної організації освітнього процесу в ЗДО, зокрема в умовах змішаного формату навчання та складних соціально-економічних обставин.

5. Перелік графічного матеріалу: 3 таблиці

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Шульга Л.М.	04.03.24 р.	04.03.24 р.
Розділ 1	Шульга Л.М.	08.04.24 р.	08.04.24 р.
Розділ 2	Шульга Л.М.	10.06.24 р.	10.06.24 р.
Висновки	Шульга Л.М.	09.09.24 р.	09.09.24 р.
Додатки	Шульга Л.М.	21.10.24 р.	21.10.24 р.

7. Дата видачі завдання: 02.03.23 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та систематизація матеріалу	лютий	виконано
2.	Написання вступу	березень	виконано
3.	Написання першого розділу	квітень-травень	виконано
4.	Написання другого розділу	червень	виконано
5.	Написання висновків	вересень	виконано
6.	Оформлення додатків	жовтень	виконано
7.	Оформлення роботи, рецензування	листопад	виконано
8.	Захист	грудень	

Студент _____ Лисенко Д. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Шульга Л. М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Вахняк Н. В_
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 56 с., 3 таблиці, 60 джерел, 3 додатки.

Мета дослідження: розроблення методичних рекомендацій з організації освітнього процесу в ЗДО в умовах змішаної форми освіти.

Об’єкт дослідження: освітній процес в закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження: методичні рекомендації з організації освітнього процесу в ЗДО в умовах змішаної форми освіти.

Методи дослідження: загальні методи наукового пізнання – діалектичний і логічний методи пізнання, абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція при аналізі впливу; методи теоретичного дослідження – педагогічний аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури, нормативно-правових документів та узагальнення отриманої інформації з метою дослідження сутності й особливостей освітнього процесу в ЗДО.

Теоретичне значення роботи полягає в розробці та обґрунтуванні методичних засад організації освітнього процесу в сучасних закладах дошкільної освіти, систематизації теоретичних підходів до освітнього процесу.

Практичне значення роботи полягає в розробці методичних рекомендацій для ефективної організації освітнього процесу в ЗДО, зокрема в умовах змішаного формату навчання та складних соціально-економічних обставин.

Практичні результати дослідження можуть бути використані вихователями, методистами та адміністрацією закладів дошкільної освіти для покращення якості освіти та адаптації педагогічної діяльності до сучасних умов.

Галузь використання: заклади дошкільної освіти.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ, ОРГАНІЗАЦІЯ, ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС, СУЧАСНИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

SUMMARY

Lysenko D.V. Methodological Principles of the Educational Process in a Modern Institution of Preschool Education

The qualification work consists of an introduction, two parts, conclusions, a list of references of 60 sources (including 2 of foreign origin), and three appendices.

Modern society requires the education system to adapt to new realities and challenges. Given new standards and professional requirements for educators, effective methodological approaches have become crucial to ensuring a high-quality educational process. Factors such as socio-economic instability, technological advancements, and the rise of remote and blended learning models are impacting preschool education and require adaptation of traditional methodologies.

Given current challenges, including the impact of war, which has changed the socio-economic conditions for many educational institutions, preschools must ensure an educational process that supports the psycho-emotional well-being and development of children in conditions of uncertainty.

The relevance of the problem lies in the need to establish an educational process within an adaptive, humane educational environment that can meet the individual needs of children, ensure their safety, and support their development in both traditional, blended, and remote learning formats.

The Ukrainian Preschool Education Standard establishes the primary requirements for the development, learning, and upbringing of preschool-age children, and identifies the competency-based approach as essential in preparing children for future schooling. The updated standards provide for an individualized approach to child development and the integration of modern teaching methods. However, the existing gap between societal expectations and the actual state of the educational process in preschool institutions highlights the need to address critical tasks to ensure quality education in line with modern standards. The current challenges posed by the crisis of war demand an adaptation of the educational process

and the provision of stability and safety within the educational environment.

The research purpose is to develop methodological recommendations for organizing the educational process in preschool institutions under a blended learning format.

The research tasks:

1) to clarify the concept of the “educational process”;

2) to identify the factors that ensure a high-quality educational process in preschool institutions;

3) to characterize the principles of organizing the educational process in preschool institutions;

4) to develop methodological recommendations for organizing the educational process in preschool institutions under a blended learning format.

The object of the research is the educational process in preschool institutions. The subject of the research is methodological recommendations for organizing the educational process in preschool institutions under a blended learning format.

The Part 1 “Theoretical Foundations of Organizing the Educational Process in Preschool Institutions” includes an exploration of the concept of the “educational process” and the identification of factors that ensure a high-quality educational process.

The Part 2 “Methodological Principles of Organizing the Educational Process in a Modern Preschool Institution” provides an analysis of the legal and regulatory framework governing the educational process, characterizes the principles of organizing the educational process in preschool institutions, and develops methodological recommendations for organizing the educational process in preschool institutions under a blended learning format.

The results obtained can be used by educators in preschool institutions.

Keywords: methodological principles, organization, educational process, modern preschool institution.

ЗМІСТ

Вступ……... 8
Розділ 1. Теоретичні основи організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти …….. 12
1.1. Дефініція й сутнісне наповнення поняття «освітній процес»……..... 12
1.2. Фактори забезпечення якісного освітнього процесу……..... 26
Розділ 2. Методичні засади організації освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти ……. 34
2.1. Аналіз нормативно-правової бази з організації освітнього процесу … 34
2.2. Принципи організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти 39
2.3. Методичні рекомендації з організації освітнього процесу в ЗДО в умовах змішаної форми освіти …… 49
Висновки…….…… 61
Список використаних джерел……... 64
Додатки……... 71

ВСТУП

Сучасне суспільство вимагає від системи освіти адаптації до нових реалій та викликів. Реформа освіти орієнтує освітній процес на запровадження сучасних підходів, які відповідають концепції НУШ і сприяють формуванню ключових компетентностей та навичок для успішного навчання й соціалізації. Сучасні виклики, що спричинені кризою війни, вимагають адаптації освітнього процесу та забезпечення стабільності й безпеки в освітньому середовищі.

Нові пріоритети, цінності та стандарти для всіх рівнів освіти задекларовано в низці законодавчих документів в Україні. Закон України «Про освіту» (2017) окреслює базові принципи реформування освіти, вводить поняття компетентнісного підходу, закріплює такі цінності освітньої системи, як орієнтація на особистісний розвиток, академічна свобода та інклюзія. Закон України «Про дошкільну освіту» регулює основи функціонування та розвитку закладів дошкільної освіти. Оновлення закону передбачає приведення системи дошкільної освіти у відповідність до сучасних європейських стандартів і розширення доступу до якісної дошкільної освіти для всіх дітей. Стандарт дошкільної освіти України встановлює основні вимоги до розвитку, навчання й виховання дітей дошкільного віку, а також визначає компетентнісний підхід як ключовий у підготовці дітей до подальшого навчання в школі.

Ці законодавчі документи забезпечують основу для впровадження сучасних підходів у навчанні та вихованні дітей дошкільного віку та сприяють оновленню методичних засад освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з акцентом на всебічний розвиток дитини.

Різні аспекти проблеми організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти досліджуються науковцями, які висвітлюють різні підходи. А. Богуш, І. Бех, Н. Гавриш, Т. Піроженко, О. Савченко та ін. наголошують на важливості компетентнісного підходу, що орієнтується на розвиток у дітей ключових компетентностей, таких як комунікація, соціальна взаємодія,

саморегуляція та навчальна мотивація. В дослідженнях Н. Давидчук, Т. Поніманської, О. Рейпольської акцентується на використанні гри як основного інструменту розвитку дитини в дошкільному віці.

О. Сухомлинська, І. Підласий та О. Кононко наголошують на необхідності створення безпечного емоційного середовища, що сприяє розвитку позитивного ставлення до себе, емоційної стабільності та стійкості перед стресовими ситуаціями. Науковці досліджують інтеграцію сучасних освітніх технологій у дошкільну освіту, що підвищують інтерес дітей до навчання, розвивають їхні пізнавальні здібності та самостійність. Ці дослідження допомагають сформувати сучасну наукову базу для розробки методичних засад організації освітнього процесу, які відповідають сучасним вимогам.

Проте, між суспільними очікуваннями та реальним станом організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти спостерігаються суттєві суперечності. Оновлені стандарти та вимоги щодо компетентнісного підходу передбачають індивідуальний підхід до розвитку дитини, інтеграцію сучасних методів навчання. Однак багато закладів дошкільної освіти не забезпечені необхідними ресурсами, такими як кваліфіковані кадри, матеріальна база, сучасні технологічні засоби, що ускладнює ефективну реалізацію цих стандартів.

Освітні зміни вимагають від педагогів нових навичок, зокрема вміння використовувати інтерактивні методи, працювати з дітьми з особливими освітніми потребами. Проте не всі педагоги мають можливість отримати якісну підготовку та підвищення кваліфікації, що обмежує їхню спроможність задовольнити сучасні вимоги.

Від дошкільної освіти очікується забезпечення всебічного розвитку дітей, що часто призводить до перенасичення навчальних програм різними видами діяльності. Це може перевантажувати дітей і не дає змоги зосередитися на глибокому опануванні базових навичок, таких як емоційне сприйняття, творче мислення, соціальна взаємодія.

Хоча суспільство очікує високої якості роботи педагогів, умови праці та рівень заробітної плати залишаються низькими. Це призводить до нестачі кадрів та труднощів у залученні молодих спеціалістів, готових адаптуватися до нових стандартів.

Сучасні діти стикаються з підвищеним рівнем стресу через соціальні, економічні та військові кризи. Однак більшість закладів не мають фахівців-психологів чи належних програм для підтримки емоційного здоров'я дітей, що є значущим недоліком у формуванні стійкості та психологічного комфорту в дошкільному середовищі.

Таким чином, розрив між суспільними очікуваннями та реальним станом організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти підкреслює необхідність удосконалення матеріально-технічної бази, підвищення кваліфікації педагогів, впровадження інноваційних технологій та створення умов для забезпечення якісної освіти, що відповідає сучасним стандартам і запитам суспільства.

Наявність означених суперечностей, актуальність цієї проблеми, її важливість для педагогічної теорії та недостатній рівень розробленості щодо освітньої практики зумовили вибір теми дослідження: «Методичні засади організації освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти».

Мета дослідження полягає в розробленні методичних рекомендацій з організації освітнього процесу в ЗДО в умовах змішаної форми освіти.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність поняття «освітній процес».

2. Визначити фактори забезпечення якісного освітнього процесу в ЗДО.

3. Схарактеризувати принципи організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

4. Розробити методичні рекомендації з організації освітнього процесу в ЗДО в умовах змішаної форми освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес в закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – методичні рекомендації з організації освітнього

процесу в ЗДО в умовах змішаної форми освіти.

Для розв’язання поставлених завдань було застосовано наступні методи дослідження: аналіз і синтез для виявлення ключових елементів сучасних підходів та поєднання їх для формування цілісної концепції; індуктивний метод для узагальнення окремих фактів та спостережень для створення загальних висновків щодо організації освітнього процесу; дедуктивний метод дозволив розглядати загальні педагогічні положення для конкретизації методів роботи в ЗДО; порівняння для оцінки різних підходів до організації освітнього процесу в ЗДО, визначення переваг і недоліків різних методичних рекомендацій; класифікація та систематизація у структуруванні знань про методичні підходи та рекомендації; абстрагування та конкретизація для виокремлення основних методичних принципів організації освітнього процесу в умовах сучасності; емпіричні методи в отриманні даних про реальні потреби та виклики у практичній організації освітньої роботи в ЗДО.

Використані методи забезпечили комплексне пізнання предмета дослідження, дали можливість якісно проаналізувати науково-теоретичні дані.

Теоретичне значення дослідження полягає у визначенні факторів та принципів забезпечення якісного освітнього процесу в ЗДО.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методичних рекомендацій з організації освітнього процесу в ЗДО в умовах змішаної форми освіти.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Дефініція й сутнісне наповнення поняття «освітній процес»

Поняття «освітній процес» є одним з основних у педагогічній теорії і практиці та охоплює сукупність дій, спрямованих на розвиток особистості, передачу знань, формування навичок, а також на виховання цінностей і соціальних установок.

Дефініція «освітній процес» зазвичай визначає його як системну, цілеспрямовану діяльність, у якій взаємодіють педагоги і вихованці (учні, студенти, діти дошкільного віку) з метою формування знань, умінь, компетенцій і особистісних якостей, необхідних для адаптації та активної участі у соціальному житті.

У довідковій літературі аналіз поняття «освітній процес» охоплює різноманітні підходи до його тлумачення, що розкривають зміст освітньої діяльності як системного явища, спрямованого на розвиток і виховання особистості.

Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає освітній процес як систематичну, цілеспрямовану діяльність педагогів і учнів, спрямовану на засвоєння знань, умінь та навичок, які є необхідними для всебічного розвитку особистості та її соціалізації. Це визначення підкреслює важливість освітнього процесу як упорядкованого механізму формування знань та соціальних компетенцій [8].

Український педагогічний словник розглядає навчально-виховний процес як сукупність навчальних і виховних дій, спрямованих на розвиток знань, формування практичних навичок та моральних якостей, необхідних для гармонійного існування людини в суспільстві. У визначенні освіти,

зазначається що її процес є не тільки навчанням, але й формуванням цінностей і норм поведінки [13].

Тлумачний словник психолого-педагогічних термінів акцентує на освіті, як на процесі засвоєння учнями систематизованих знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, моральних переконань [29].

Словник коротких термінів з педагогіки розглядає освітній процес в контексті визначення терміну «освіта» як процес «засвоєння учнями систематизованих знань, умінь і навичок, формування на їх основі наукового світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвиток її творчих сил і здібностей» [58, с. 26].

Таким чином, аналіз довідкової літератури показав, що поняття «освітній процес» здебільшого розглядається через призму освіти як система організації навчально-виховної діяльності й трактується як цілісний педагогічний процес, що спрямований на формування знань, умінь і навичок, розвиток особистості, а також виховання відповідних соціальних і моральних якостей. Зокрема, в енциклопедичних та педагогічних словниках освіта визначається як упорядкована система педагогічних заходів, які об’єднують педагогів і учнів у спільній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток особистості. Освітній процес при цьому стає основою для реалізації програм, спрямованих на навчання, виховання та розвиток. Також освітній процес розглядається як динамічна структура, яка змінюється залежно від цілей освіти, вікових особливостей учасників та соціальних умов.

На основі аналізу визначень поняття «освітній процес» у довідковій літературі можна досліджувану дефініцію розглядати як складну, багатокомпонентну діяльність, що об’єднує навчальні, виховні, розвивальні аспекти, включає взаємодію між педагогом та вихованцем і спрямований на всебічний розвиток особистості.

Для з’ясування сутнісного наповнення поняття «освітній процес» вважаємо за необхідне проаналізувати: основні підходи до визначення освітнього процесу; складові елементи освітнього процесу; закономірності та

принципи організації освітнього процесу.

Аналіз основних підходів до визначення освітнього процесу в літературних джерелах надає можливість зрозуміти, як різні наукові школи та теоретичні підходи трактують цей процес, його цілі та функції. У цьому контексті важливо розглянути педагогічні, психологічні та соціальні концепції, які висвітлюють освітній процес як багатоаспектне явище, що охоплює навчання, виховання, розвиток і соціалізацію.

Проведений аналіз наукових джерел свідчить про існування різних підходів до розуміння цього поняття, кожен з яких акцентує на певних аспектах освітньої діяльності. Основні підходи представлені в літературі як: діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, системний, культурологічний, інноваційний.

У діяльнісному підході освітній процес розглядається як система діяльностей, спрямованих на розвиток особистості дитини. За результатами теоретичного аналізу наукових джерел з'ясовано, що діяльнісний підхід як психолого-педагогічне явище виступає предметом наукових розвідок сучасних українських вчених (Г. Атанова, І. Беха, Т. Гури, Л. Зайцевої, Н. Гузій, Г. Іванюк, В. Лозової, О. Роми, Т. Севустьяненко, Б. Сусь та ін.), які підкреслюють важливість активної участі дитини у процесі навчання та виховання, орієнтуючи освітній процес на розвиток п'яти основних сфер дитини – когнітивної, фізичної, емоційної, соціальної, творчої.

Діяльнісний підхід базується на ідеї, що освітній процес повинен створювати умови для формування життєво важливих компетенцій через практичну діяльність [25].

Психологічним підґрунтям діяльнісного підходу є розуміння діяльності як засобу розвитку особистості в цілому. Такий підхід дає змогу розвивати у дітей здібності та якості, що забезпечують їх успішність не тільки в навчальній діяльності, а загалом у різних аспектах життєдіяльності [19, с. 72].

Ю. Зубцова виокремлює умови запровадження діяльнісного підходу в початковій школі:

а) Безперервність означає наступність між усіма етапами процесу навчання. Виокремлюються такі його етапи: 1) самовизначення до діяльності на уроці. Створюються умови для виникнення внутрішньої потреби включення в діяльність; 2) актуалізація знань та вмінь, достатніх для побудови нового способу дії. Це вимагає тренування відповідних мисленнєвих операцій; 3) постановка проблеми. На цьому етапі учні співвідносять свої дії з нормою (алгоритмом, поняттям) і на цій основі вичленовують причину ускладнення. Цей етап має закінчуватися фіксуванням мети уроку; 4) побудова проєкту виходу з ускладнення («відкриття» школярами нових знань); 5) первинне закріплення. Учні у формі комунікативної взаємодії розв'язують типові завдання на новий спосіб дії з проговорюванням алгоритму розв'язання вголос; 6) самостійна робота й самоперевірка; 7) включення в систему знань і повторення; 8) рефлексія діяльності на уроці та обговорення цілей наступної діяльності (підсумок уроку). Виокремлені етапи є змістом навчальної технології, спрямованої на формування в учня готовності до саморозвитку.

б) Цілісне уявлення про світ передбачає формування в учня узагальненого, цілісного уявлення про природу – суспільство – самого себе, про роль і місце кожної науки в системі наук.

в) Мінімакс полягає в такому: школа зобов'язана запропонувати учневі зміст освіти на максимальному (творчому) рівні й забезпечити його засвоєння на рівні соціального безпечного мінімуму (освітнього стандарту).

г) Психологічна комфортність передбачає зняття всіх стресогенних факторів навчального процесу, створення в школі й на уроці доброзичливої атмосфери, орієнтованої на реалізацію ідей особистісно орієнтованої освіти.

д) Варіативність передбачає формування в учнів здібностей до 73 систематичного перебору варіантів і вибору оптимального варіанта.

є) Творчість означає максимальну орієнтацію на творчий початок у навчальній діяльності учнів [19, С. 72–73].

Діяльнісний підхід передбачає подачу нової навчальної інформації не через трансляцію готового знання, а через самостійне «відкриття» його дітьми.

«Відкриття» дітьми понять, явищ і законів здійснюється за допомогою виконання ними предметних дій з реальними об’єктами та їхніми графічними схемами [19, с. 73].

Метою діяльнісного підходу в освітньому процесі ЗДО є виховання особистості дитини як суб’єкта життєдіяльності, який може визначати цілі, розв’язувати завдання, відповідати за результати. Випускник ЗДО повинен володіти такими особистісними характеристиками, як: ініціативність, самостійність, упевненість у своїх силах, позитивне ставлення до себе та інших, розвинена уява, здатність до вольових зусиль, допитливість. Цьому сприяє освітній процес, в якому освітня діяльність реалізується через організацію різних специфічних видів дитячої діяльності (ігрової, рухової, комунікативної, трудової, пізнавально-дослідницької та ін.) або їх інтеграцію з використанням різноманітних форм і методів роботи, вибір яких здійснюється педагогами залежно від контингенту дітей, рівня освоєння освітньої програми дошкільної освіти й розв’язання конкретних освітніх завдань [48].

Аналіз літератури доводить, що метою діяльнісного підходу в освітньому процесі закладів дошкільної освіти є виховання особистості дитини як суб’єкта життєдіяльності, здатного активно взаємодіяти з навколишнім світом, розвивати свої інтереси та здібності, а також формувати соціальні, комунікативні та пізнавальні компетенції. Цей підхід ґрунтується на принципі активного навчання, в якому дитина виступає не об’єктом навчання, а як активний учасник освітнього процесу, що забезпечується: активним залученням дитини до різноманітних видів діяльності; інтеграцією знань, умінь і навичок через практичну діяльність; розвиток особистісних якостей; формування соціальних компетентностей в групових та спільних іграх та інших формах діяльності; сприятливе освітнє середовище, яке стимулює інтерес дитини до навчання, експериментування та дослідження. Таким чином, діяльнісний підхід в освітньому процесі ЗДО має на меті не лише передачу знань, але й формування цілісної особистості дитини, яка вміє адаптуватися до змін, критично мислити, приймати рішення та брати на себе відповідальність за

власну життєдіяльність. Це підхід, що підкреслює важливість активного, практичного і змістовного навчання, яке максимально наближене до реального життя дитини.

Компетентнісний підхід розглядає освітній процес як діяльність, спрямовану на формування компетентностей, необхідних для успішної соціалізації та професійної діяльності людини. На думку науковців, освітній процес повинен формувати ключові компетентності, такі як комунікативні навички, критичне мислення та вміння розв'язувати проблеми. Компетентнісний підхід враховує сучасні вимоги суспільства до підготовки дитини, здатної до саморозвитку та адаптації до швидко змінюваного світу [52].

Н. Дятленко визначає принципові позиції в організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу:

– відведення вихователю вирішальної ролі в розвитку дитини;

– ставлення до дитини як до суб'єкта, який може щось хотіти, а щось ні, чомусь віддавати перевагу, а від чогось відмовлятися;

– увага до почуттів, думок і поглядів дитини;

– для розвитку дітей істотне значення має вільна, спонтанна, мінімально регламентована гра, рухливий і реальний чуттєвий предметно-практичний досвід, безпосередньо пов'язаний із власним тілом;

– в організації пізнавальної діяльності дитини акцент варто робити на її почуттєвих переживаннях [17].

Вчена стверджує, що шлях до компетентності має йти через почуттєві переживання дітей (здивування, інтерес, радість, сподівання, наміри, бажання, надії), які пробуджує сам педагог за допомогою різних засобів. Формування компетентностей в дитини до семи років відбувається «від співпереживання вчинку, дії через відтворення вчинку чи способів дій у грі до більш-менш чіткого розуміння й формування елементарних уявлень і понять та готовності здійснити вчинок, дію» [17, с. 3].

Аналіз літератури доводить, що компетентнісний підхід до освітнього процесу в закладі дошкільної освіти є одним з основних напрямів сучасної

освіти, що забезпечує її якість та результативність. Він спрямований на формування в дітей знань, умінь, розвиток компетентностей, які дозволяють активно й ефективно взаємодіяти із зовнішнім світом, застосовувати отримані знання на практиці, адаптуватися до змінних життєвих умов.

Застосування компетентнісного підходу орієнтує освітній процес на формування в дітей таких базових компетентностей, як соціальні, комунікативні, емоційні, пізнавальні та творчі, необхідні для їхньої майбутньої успішної діяльності [5]. Цей підхід забезпечує всебічний розвиток особистості дитини як суб'єкта освітнього процесу, що сприяє формуванню її самостійності, ініціативності, критичного мислення й готовності до навчання в школі [6].

Таким чином, компетентнісний підхід дозволяє створити умови для гармонійного всебічного розвитку дитини, орієнтованого на практичні навички, адаптивність і взаємодію з соціумом. У результаті його впровадження освітній процес у закладі дошкільної освіти стає більш орієнтованим на особистісний розвиток дитини, підвищує її готовність до подальшого навчання та успішної соціальної інтеграції.

У межах особистісно орієнтованого підходу освітній процес спрямований на розвиток особистісних якостей і потенціалу кожної дитини. Науковці наголошують, що завданням освітнього процесу є не лише передача знань, а й всебічний розвиток дитини як особистості, що включає її емоційний, моральний і соціальний розвиток. Цей підхід підкреслює, що освітній процес повинен адаптуватися до потреб, здібностей та інтересів кожної дитини, сприяти її особистісному становленню.

Н. Маковецька вважає, що особистісно орієнтований підхід в освітньому процесі закладу дошкільної освіти має базуватися на визнанні дитини найвищою цінністю і спрямовуватися на створення відповідних умов для становлення дошкільника як особистості. Вчена зазначає, що особистісно-орієнтований підхід має гармонізувати й гуманізувати життя дитини як у родині, так і в закладі дошкільної освіти і зауважує, що гармонізація життя

передбачає побудову життєдіяльності дошкільника за законами гармонії (узгодження її з потребами та можливостями, забезпечення балансу природного й соціального, індивідуального і колективного, дорослого і дитячого тощо), а гуманізація – утвердження блага дитини, пріоритету її інтересів, природо- і культуродоцільність її виховання і навчання [35].

С. Івах убачає мету особистісно орієнтованого підходу в організації педагогічного впливу в освітньому процесі закладу дошкільної освіти в забезпеченні кожній дитині умов для повноцінного особистісного становлення. Суть такого підходу науковець розглядає, як:

– засіб забезпечення індивідуальної своєрідності у розвитку дитини, максимального розвитку її потенційних здібностей;

– визначальний чинник ефективності будь-яких педагогічних дій [20].

У вихованні підхід розглядається як варіативне використання педагогом системи засобів, форм, методів і прийомів виховної роботи, спрямованої на становлення й розвиток певних особистісних якостей [10]. У навчанні він означає поширення діапазону вимог до змісту та якості засвоєння розучуваного матеріалу, зміну співвідношення фронтальних та індивідуальних форм організації освітньої діяльності на користь останніх, варіювання темпів опановування програмовими знаннями, а також регламентацію наданої дітям допомоги [20].

Отже, науковці стверджують, що особистісно орієнтований підхід до освітнього процесу в закладі дошкільної освіти є одним із найважливіших аспектів сучасної вітчизняної педагогіки, який забезпечує індивідуальний підхід до кожної дитини. Цей підхід передбачає визнання дитини як унікальної особистості зі своїми потребами, інтересами та потенціалом розвитку. Його мета – створити сприятливі умови для самовираження, самостійності та активної участі дитини в освітньому процесі ЗДО.

Завдяки особистісно орієнтованому підходу освітній процес набуває гнучкості, адаптуючись до індивідуальних темпів розвитку кожної дитини, її пізнавальних інтересів і емоційних потреб. Педагоги використовують різні

форми роботи, що допомагають дітям розвивати самосвідомість, упевненість у собі та здатність до саморозвитку. У центрі цього підходу перебуває партнерська взаємодія між педагогом і дитиною, що базується на довірі, співчутті та підтримці, які є важливими для формування позитивного ставлення дитини до себе та світу.

Таким чином, застосування особистісно орієнтованого підходу в закладі дошкільної освіти сприяє створенню середовища, в якому кожна дитина почувається цінною, захищеною та мотивованою. У підсумку цей підхід сприяє не лише розвитку соціальних та емоційних навичок дитини, але й формуванню готовності до подальшого навчання, що закладає основу для її успішної соціальної та освітньої інтеграції в майбутньому.

В межах системного підходу освітній процес розглядається як цілісна система, що включає навчання, виховання, розвиток та соціалізацію. Науковці наголошують, що освітній процес є складною системою, яка поєднує багато елементів та чинників, що впливають на формування особистості. Цей підхід дає змогу дослідникам розглядати освітній процес з погляду взаємозв’язку його структурних елементів і функцій.

Так, І. Рогальська вбачає специфіку системно-цілісного підходу в тому, що він орієнтує дослідження на розкриття цілісності об’єкта та механізмів, які її забезпечують, на виявлення розмаїття типів зв’язку складноорганізованого об’єкта та зведення їх в єдину теоретичну картину [47, с. 110]. Системно-цілісний підхід у дошкільній освіті базується на уявленні освітнього процесу як інтегрованої, структурованої системи, в якій всі компоненти взаємопов’язані та спрямовані на досягнення спільної мети – гармонійного розвитку особистості дитини. Цей підхід розглядає дитину як цілісну особистість з урахуванням її фізичних, соціальних, емоційних і когнітивних потреб, що вимагає комплексного впливу на всі сфери розвитку.

Науковці звертають увагу на основні характеристики системно-цілісного підходу. Серед них зазначають інтеграцію змісту освіти. Освітній процес у закладі дошкільної освіти організовується таким чином, щоб різні освітні

напрями (мовленнєвий, мистецький, фізичний, соціально-емоційний) поєднувались між собою і формували цілісну картину світу для дитини [47]. Це дозволяє дітям більш природно засвоювати інформацію і розвиватися всебічно.

Системно-цілісний підхід зосереджується на розвитку дитини не тільки в окремих галузях знань чи навичок, але й на формуванні цілісної особистості. Це передбачає розвиток її інтелектуальних, моральних, емоційних і фізичних якостей одночасно. Усі компоненти освітнього середовища, включаючи методи навчання, матеріально-технічну базу, участь батьків, методичне забезпечення та професійний рівень педагогів, працюють у взаємозв'язку й підсилюють ефективність освітнього процесу.

Виховання й навчання також розглядаються науковцями як єдиний процес, в якому пізнавальна діяльність дітей поєднується з формуванням морально-етичних цінностей, соціальних навичок і поведінкових установок. Це допомагає створити міцний фундамент для подальшої соціалізації та особистісного зростання дитини. Враховуючи те, що системно-цілісний підхід дозволяє врахувати індивідуальні відмінності дітей, адаптувати завдання та методики до їхнього рівня розвитку і потреб, це сприяє більш ефективному засвоєнню знань і розвитку навичок [26].

Дослідження науковців переконують, що завдяки системно-цілісному підходу дошкільна освіта стає структурованою, організованою та спрямованою на максимальну реалізацію потенціалу кожної дитини. Це забезпечує єдність і послідовність у всіх аспектах освітньої діяльності, формує в дітей базові компетентності, необхідні для успішного продовження навчання.

Таким чином, системно-цілісний підхід у дошкільній освіті сприяє цілісному розвитку дитини, формує в неї готовність до активного і свідомого життя в суспільстві, здатність адаптуватися до змін та продовжувати навчання з інтересом і мотивацією.

Культурологічний підхід ставить освітній процес у контекст культури суспільства, де освіта розглядається як процес передання культурних цінностей, норм і традицій. Науковці зазначають, що освітній процес

забезпечує культурний розвиток, прищеплює цінності та ідеали, формує національну ідентичність. Такий підхід актуальний в умовах глобалізації, де важливо зберегти культурні традиції, національну ідентичність і толерантність.

Так, науковці визначають культурологічну особистісно зорієнтовану освіту, як таку, епіцентром якої є людина, яка пізнає і створює культуру шляхом діалогічного спілкування. Це освіта, що забезпечує особистісно смисловий розвиток учнів, підтримує індивідуальність, неповторність кожної дитячої особистості, спираючись на її здатність до самозмінення і культурного саморозвитку [24].

Дослідження науковців обґрунтовують значущість культурологічного підходу в розв'язанні проблем міжнаціонального спілкування, основним змістом якого в діяльності освітнього закладу має стати стимулювання інтересу до культурних цінностей інших народів, адекватне сприйняття їхньої своєрідності, розвиток національного в особистості на основі загальнолюдських цінностей, розвиток здібностей взаємодії з іншонаціональним і полінаціональним соціальним довкіллям [24].

А. Богуш на основі аналізу культурологічного підходу в освітній системі В. Сухомлинського виокремлює важливі принципи:

– принцип стимулювання потреби культурно-ціннісного пізнання в перетворенні світу шляхом організації різноманітних сфер діяльності учнів (музичної, соціокультурної, літературної, комунікативної, інтелектуальної);

– принцип інтегративності культур, який спрямовано на засвоєння цінностей загальнолюдської культури, а також засвоєння цінностей культур тих національностей, які проживають на спільній території;

– принцип діалогу культур, що передбачає реалізацію різнорівневих діалогів – діалогу мистецтв, діалогу культур, внутрішнього діалогу свого «Я» із зовнішнім світом;

– принцип діяльнісно-творчої спрямованості навчально-виховної роботи передбачає визначену культурно доцільну мету занурення учнів в активно-творчу діяльність у соціокультурній і полікультурній сферах;

– принцип свободи й відповідальності, що дозволяє учневі самостійно визначити своє ставлення до природи, оточення, мистецтва, навчання, до своєї діяльності [7, с. 38].

На основі зазначених досліджень сучасних науковців можна узагальнити, що культурологічний підхід до освітнього процесу в закладі дошкільної освіти має ключове значення для формування в дитини базових культурних цінностей, моральних орієнтирів та естетичного сприйняття світу. Він розглядає освітній процес як засіб прилучення дітей до культурних надбань, національних традицій та загальнолюдських цінностей, закладає основи для їхньої ідентичності та самосвідомості.

Застосування культурологічного підходу в дошкільній освіті дозволяє створити середовище, в якому дитина засвоює знання та навички, розвиває почуття поваги до рідної культури та відкритість до різноманіття світових культур. Цей підхід сприяє формуванню моральних якостей, таких як толерантність, емпатія, повага до інших, що є важливими для її подальшого життя у багатокультурному суспільстві.

Враховуючи актуальні соціокультурні виклики, зокрема глобалізацію та необхідність збереження культурної спадщини, культурологічний підхід забезпечує освітній процес у ЗДО системою цінностей, яка допомагає дитині усвідомлювати себе як частину своєї нації та світу. Підхід надає педагогам інструменти для формування емоційно насиченої атмосфери, в якій дитина вчиться знати, відчувати та цінувати культурні явища [38].

Таким чином, культурологічний підхід до освітнього процесу в закладі дошкільної освіти закладає основи культурної самосвідомості, сприяє всебічному розвитку дитини та допомагає зрощувати соціально відповідальну особистість із глибоким розумінням культурних цінностей та загальнолюдських ідеалів.

Проаналізувавши основні підходи сучасної освіти, можна зробити висновок, що освітній процес у науковій літературі розглядається через різні теоретичні призми, що дозволяє враховувати його багатогранність та

різноплановість. Кожен із цих підходів розширює розуміння освітнього процесу як динамічної системи, яка адаптується до потреб суспільства та індивідуальних особливостей дитини.

Аналіз складових елементів освітнього процесу доводить, що його сутнісне наповнення охоплює кілька важливих компонентів, кожен з яких впливає на цілісний розвиток особистості, формування компетенцій, соціальних навичок і цінностей.

Центральним елементом освітнього процесу є навчання – цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння й навички [58, с. 24]. Навчання розглядається як процес передачі та засвоєння знань, навичок та компетенцій. У навчанні використовуються різні методи і технології для розвитку пізнавальної активності, самостійного мислення, критичного підходу та навичок розв’язання проблем.

Виховання – процес цілеспрямованої, систематичної, організованої і планомірної взаємодії вихователя і вихованця, під час якого відбувається вплив на свідомість, підсвідомість, пізнавальну, емоційно-вольову та мотиваційну сфери вихованця з метою формування у нього наукового світогляду, високих моральних, громадських і професійних рис для формування його особистості [58, с. 7]. Процес формування ціннісних орієнтирів, моральних якостей, соціальних норм і навичок, які дозволяють людині ефективно взаємодіяти з іншими. Виховання сприяє розвитку емоційного інтелекту, соціальної відповідальності, моральних установок та спрямоване на формування цілісної особистості.

Розвиток – процес становлення особистості, вдосконалення її фізичних та духовних сил під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких найважливішими є цілеспрямоване виховання й навчання [58, с. 32]. Процес забезпечення умов для всебічного розвитку особистості. У межах освітнього процесу створюються можливості для фізичного, інтелектуального, емоційного, соціального й естетичного розвитку дитини, формування її інтересів та нахилів [31].

Соціалізація – процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення і розвиток як цілісної особистості [58, с. 34]. Процес засвоєння соціальних норм, цінностей і моделей поведінки, що є необхідними для гармонійного співіснування в суспільстві. Соціалізація в освітньому процесі допомагає дитині адаптуватися до колективу, розвиває комунікативні навички та готує до взаємодії в соціальному середовищі.

Отже, освітній процес є багатокомпонентною діяльністю, яка об’єднує навчальні, виховні, розвивальні та соціальні аспекти, спрямовані на всебічний розвиток особистості й підготовку до активного життя у суспільстві.

Проведений аналіз дефініції та сутнісного наповнення поняття «освітній процес» дозволяє узагальнити основні підходи, що розкривають це поняття як складну, багатогранну систему взаємодій у сфері навчання та виховання. Освітній процес є основною формою організації навчально-виховної діяльності, яка забезпечує розвиток особистісних і соціальних якостей у дітей, формування ключових компетентностей та набуття знань, умінь і навичок. Аналіз наукових підходів до визначення освітнього процесу показав, що більшість дослідників характеризують його як цілісну педагогічну систему, що містить суб’єкти (вихованців і педагогів), об’єкти (знання, навички, компетентності), методи та форми організації, а також засоби й ресурси, які сприяють гармонійному розвитку кожної дитини. Освітній процес у сучасному контексті зорієнтований на особистісно орієнтований підхід, що передбачає врахування індивідуальних особливостей кожної дитини та створення умов для її повноцінного розвитку.

1.2. Фактори забезпечення якісного освітнього процесу в закладі дошкільної освіти

Організація якісного освітнього процесу в закладі дошкільної освіти є складним і багатогранним завданням, що вимагає врахування різних чинників, які безпосередньо впливають на ефективність навчально-виховної роботи. Сучасні виклики, зокрема війна в Україні, значно ускладнюють умови освітньої діяльності, вимагаючи адаптації освітнього процесу до нових реалій. Військові дії мають руйнівний вплив на соціально-економічну стабільність, матеріально-технічну базу закладів, а також створюють додаткові психолого-емоційні навантаження на дітей, педагогів та батьків.

Забезпечення якості освіти в умовах війни стає надзвичайно актуальним завданням, що вимагає не лише оновлення навчально-методичного забезпечення, але й розробки нових підходів до організації освітнього середовища, яке має бути безпечним і підтримувальним. Сучасні дослідження підтверджують важливість емоційної підтримки дітей, створення сприятливого психолого-педагогічного клімату та підвищення кваліфікації педагогів для роботи з дітьми, що зазнали стресу або перебувають у кризових умовах.

Вважаємо за доцільне проаналізувати основні чинники, що забезпечують якість освітнього процесу в ЗДО, з особливою увагою до специфічних умов, пов’язаних із військовими викликами. Аналіз таких факторів, як соціально-економічні умови, професійна компетентність педагогів, навчально-методичне забезпечення та інші аспекти, допоможе зрозуміти, які умови сприяють чи, навпаки, гальмують ефективність освітнього процесу.

Соціально-економічні умови є вагомим чинником, який значною мірою впливає на ефективність освітнього процесу, оскільки вони формують ресурси, можливості й обмеження для розвитку закладів освіти та доступу до якісної освіти. Фінансова підтримка закладів освіти визначає якість матеріально-технічної бази, можливості оновлення навчального обладнання, забезпечення підручниками, дидактичними матеріалами та сучасними технологіями. У добре

фінансованих закладах створені сприятливі умови для різнобічного розвитку дітей, адже вони мають доступ до широкого спектра навчальних ресурсів, комп'ютерних технологій і обладнання, що підвищує ефективність навчання.

Соціальний і матеріальний рівень життя родини впливає на можливість дитини здобувати додаткову освіту, користуватися необхідними навчальними матеріалами й технологіями. Сім'ї з вищим соціальним статусом, як правило, мають більше ресурсів для підтримки навчання дітей (наприклад, додаткові курси, репетитори, навчальні поїздки, доступ до інтернету та гаджетів), що позитивно відображається на успішності учнів. Натомість сім'ї з нижчим рівнем доходів можуть відчувати фінансові труднощі у забезпеченні навчальних потреб дитини.

У деяких регіонах місцеві громади та благодійні фонди активно підтримують заклади освіти, фінансуючи навчальні програми, забезпечуючи додаткове обладнання та ресурси. Така підтримка особливо важлива для закладів у віддалених чи малозабезпечених регіонах, де державне фінансування може бути обмеженим.

У регіонах з розвинутою інфраструктурою діти мають більше можливостей для навчання – це стосується доступу до бібліотек, інтернету, культурних закладів та спортивних секцій. Натомість у сільській місцевості або віддалених населених пунктах можуть виникати труднощі з доступом до сучасних навчальних послуг, що обмежує можливості для розвитку дітей.

Загальна економічна стабільність країни та політична ситуація впливають на освітні реформи, якість і стабільність фінансування освітніх закладів. У періоди економічних криз фінансування освітніх програм може бути скорочене, що негативно позначається на освітніх закладах. Стабільна економічна ситуація сприяє розширенню освітніх можливостей, а також підвищенню соціального статусу професії педагога, що дозволяє залучати до роботи в освітніх закладах висококваліфікованих фахівців.

Доступ до інтернету, сучасних цифрових технологій та онлайн-платформ є важливим соціально-економічним фактором, що сприяє підвищенню якості

освітнього процесу [53]. У закладах, де відсутні або обмежені доступи до інтернету та новітніх технологій, можливості для використання інноваційних методів навчання також обмежені.

Соціальні програми, спрямовані на підтримку малозабезпечених, багатодітних сімей, дітей з інвалідністю та дітей, які перебувають у складних життєвих умовах, сприяють рівному доступу до освіти. Вони дозволяють дітям з різними соціально-економічними умовами брати участь в освітньому процесі на рівних умовах, надаючи їм можливість отримати необхідну підтримку та ресурси.

Соціально-економічні умови, що сприяють позитивному психологічному клімату, створюють умови для емоційної стабільності учнів і педагогів. Напружена економічна ситуація, високий рівень стресу та соціальна нерівність можуть негативно впливати на мотивацію до навчання та знижувати ефективність освітнього процесу.

Соціально-економічні умови таким чином формують базові можливості й обмеження для розвитку освітньої сфери. Чим сприятливіші ці умови, тим більше шансів для закладів освіти на реалізацію сучасних методик і технологій, створення комфортного середовища для навчання та виховання.

Війна в Україні спричинила суттєве руйнування соціально-економічних умов, що значно вплинуло на освітній процес. Освітні заклади, особливо в зонах бойових дій та прилеглих до них регіонах, відчувають значні втрати матеріально-технічної бази, кадрових ресурсів, а також страждають від психологічного впливу війни на дітей, вчителів та батьків. Це підіймає нові виклики перед українською освітньою системою, що потребує адаптації до умов кризи та пошуку рішень для подолання цих проблем.

На основі проведеного аналізу літературних джерел зібрано інформацію щодо основних проблем для освіти в умовах сучасності. Пропонуємо розглянути основні наслідки руйнації соціально-економічних умов для освіти та можливі шляхи розв’язання проблем, які ми структурували за категоріями: проблема, характеристика та рішення й представили в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні наслідки руйнації соціально-економічних умов для освіти та можливі шляхи вирішення проблем

Проблема	Характеристика	Рішення
Руйнування інфраструктури та дефіцит ресурсів	Багато закладів освіти в зонах бойових дій або були пошкоджені, або повністю зруйновані. Крім того, відсутність стабільного енергопостачання, засобів навчання та необхідного обладнання ставить під загрозу організацію освітнього процесу.	Важливими кроками є міжнародна фінансова допомога, відбудова шкіл і забезпечення їх ресурсами. Зокрема, міжнародні програми допомагають надавати закладам освіти мобільні освітні центри, тимчасові освітні споруди та необхідні навчальні матеріали. Відновлення інфраструктури можна також проводити через залучення громад до волонтерської діяльності.
Вимушене переміщення населення та відтік учнів і педагогів	Мільйони українців були змушені покинути свої домівки, що призвело до переповненості навчальних закладів у більш безпечних регіонах і створило труднощі з організацією навчального процесу для переміщених дітей. Багато педагогів залишилися в небезпечних зонах або покинули країну.	Місцеві освітні органи активно створюють нові місця в школах і дитсадках у регіонах, де є потреба, а також розширюють онлайн-навчання для забезпечення безперервності освітнього процесу. Важливу роль відіграє співпраця з міжнародними організаціями для впровадження програм психологічної та соціальної підтримки для дітей і педагогів, які зазнали стресу.
Психологічна травматизація дітей та педагогів	Війна має серйозний вплив на емоційний і психічний стан учасників освітнього процесу. Багато дітей і педагогів страждають від стресу, тривоги, депресії, що ускладнює їхню.	Потрібні спеціальні програми психологічної підтримки, тренінги для педагогів із методів роботи з травматизованими дітьми, а також регулярні зустрічі з психологами. У цьому напрямі можуть бути корисні програми психологічної реабілітації, які

Продовження таблиці 1.1

	концентрацію та здатність до навчання і роботи.	включають ігрові та арттерапевтичні техніки, розроблені з урахуванням особливих потреб дітей, які зазнали травми.
Використання дистанційного навчання як вимушеної альтернативи	У регіонах, де безпека не дозволяє проводити очні заняття, освітній процес продовжується дистанційно, що створює виклики щодо якості та доступності навчання. Не всі учні мають стабільний доступ до інтернету чи пристроїв для онлайн-навчання.	Державна підтримка та співпраця з міжнародними донорами дозволяє надати школярам і педагогам технічні засоби та доступ до інтернету. Також важливо забезпечити дітей доступом до якісних цифрових освітніх ресурсів, створених спеціально для дистанційного навчання в умовах війни.
Збереження та підтримка освітнього контенту, адаптованого до умов війни	Потреба в розробці навчальних програм, що враховують теперішні реалії, є надзвичайно актуальною. Це включає створення навчальних матеріалів, які допомагають дітям адаптуватися до нових умов життя, розвивати стійкість до стресів і труднощів.	Розробка програм соціально-емоційного навчання, а також спеціалізованих курсів з безпеки, здоров’я і добробуту стає ключовою для освітніх установ. Співпраця з організаціями, що спеціалізуються на кризовій освіті, сприяє створенню нових освітніх модулів і програм, орієнтованих на дітей у зоні конфлікту.
Підтримка педагогів та підвищення їхньої кваліфікації	Війна створила умови, коли педагоги повинні працювати у стресових обставинах, часто без належної підтримки. Для збереження мотивації та професійного рівня педагогів потрібні додаткові зусилля	Організація програм підвищення кваліфікації та професійної підтримки для педагогів, включаючи тренінги з надання першої психологічної допомоги, є необхідною. Важливо надавати педагогам доступ до міжнародних програм обміну досвідом у сфері освіти в умовах кризи

Таким чином, адаптація освітнього процесу до умов війни потребує комплексних рішень і скоординованої роботи уряду, громадських організацій та міжнародної спільноти. Важливими кроками є фінансова підтримка закладів освіти, розвиток програм дистанційного навчання, психологічна підтримка та надання технічних ресурсів, що дозволяє зберегти якість і доступність освіти в надзвичайних умовах.

Якість освіти значною мірою залежить від професійного рівня педагогів, їхніх знань, методичних навичок та здатності до інновацій. Компетентний педагог володіє сучасними методами навчання, здатний мотивувати дітей, враховувати індивідуальні особливості дошкільнят і підтримувати інтерес до освітнього процесу [23]. Постійне підвищення кваліфікації педагогів, участь у тренінгах та семінарах є важливим чинником для ефективного освітнього процесу [16]. Підвищення кваліфікації педагогів, доступ до методичних тренінгів та рекомендацій дозволяють їм постійно удосконалювати професійні навички та застосовувати найновіші освітні підходи. Кваліфіковані педагоги, які мають доступ до якісних методичних ресурсів, здатні забезпечувати ефективну організацію навчальної діяльності [49].

Навчально-методичне забезпечення є важливим чинником, що безпосередньо впливає на ефективність освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Від якості, доступності та організації методичного супроводу залежить, наскільки ефективно реалізуються освітні програми, розвиваються навички і вміння дітей, а також наскільки успішно педагоги можуть застосовувати сучасні освітні методики.

Забезпечення методичними матеріалами – комплектами програм (комплексних та парціальних), методичними посібниками, дидактичними матеріалами і наочності є базою для організації якісного освітнього процесу [55]. Завдяки цьому педагоги мають можливість застосовувати різноманітні методи і підходи, адаптувати їх до рівня розвитку та індивідуальних потреб дітей. Парціальні програми, розроблені з урахуванням сучасних педагогічних підходів, сприяють всебічному розвитку дітей

дошкільного віку. Наприклад, інтегровані програми, які об’єднують різні освітні напрями (мовленнєвий, логіко-математичний розвиток, художньо-естетичну діяльність), допомагають комплексно формувати компетентності дітей [27].

У дошкільній освіті важливо враховувати потреби інклюзивного навчання. Наявність спеціалізованих методичних матеріалів та програм для дітей з особливими потребами сприяє створенню інклюзивного середовища та забезпечує рівні можливості для всіх дітей.

Дидактичні матеріали, інтерактивні книги, настільні та електронні ігри дозволяють урізноманітнити заняття, зробити їх цікавішими для дітей і сприяють активному пізнавальному процесу. Цифрові інструменти та ресурси, як-от мультимедійні матеріали, інтерактивні програми, допомагають дітям ефективніше сприймати інформацію і розвивають навички роботи з технологіями. Це також відкриває можливості для впровадження гнучких форм навчання, особливо в умовах дистанційної та змішаної освіти.

Навчально-методичні матеріали повинні відповідати вимогам безпеки, враховуючи вікові особливості дітей дошкільного віку. Вони мають бути виготовлені з безпечних матеріалів, а також враховувати ергономічні принципи, що створює сприятливе середовище для здоров’я і комфорту дитини.

Важливо регулярно оцінювати ефективність наявного навчально-методичного забезпечення і при потребі оновлювати його відповідно до змін у педагогічній теорії, потреб освітніх стандартів та запитів батьків і дітей [28].

Отже, навчально-методичне забезпечення створює основу для організації якісного освітнього процесу в дошкільних закладах. Ефективна робота педагога значною мірою залежить від того, наскільки доступними та якісними є методичні ресурси, які він використовує у своїй діяльності, що своєю чергою сприяє гармонійному розвитку, пізнавальній активності та соціалізації дітей.

Визначити фактори забезпечення якісного освітнього процесу в ЗДО. Ці фактори, діючи разом або окремо, формують ефективне освітнє середовище,

яке забезпечує результативність освітнього процесу, сприяє всебічному розвитку дітей і відповідає сучасним вимогам суспільства.

Таким чином, можна підсумувати, що якісний освітній процес у закладі дошкільної освіти залежить від комплексного впливу низки факторів, таких як соціально-економічні умови, професійна компетентність педагогів, навчально-методичне забезпечення. Зокрема, нормативно-правові документи визначають стандарти та спрямованість освітньої діяльності, а методичні засоби дозволяють адаптувати навчання до потреб сучасного суспільства. Значний вплив мають соціально-економічні умови, особливо в контексті війни в Україні, що ставить нові виклики перед ЗДО та вимагає створення адаптивного та безпечного середовища для дітей. Досвід свідчить, що лише злагоджена робота всіх учасників – від батьків і вихователів до адміністрації закладу – може забезпечити освітній процес, який є одночасно якісним, адаптивним і орієнтованим на всебічний розвиток дітей.

РОЗДІЛ 2
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Аналіз нормативно-правової бази з організації освітнього процесу в ЗДО

Нормативно-правова база з організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти є запорукою забезпечення якості, правових гарантій та відповідності освітнього процесу сучасним державним стандартам і викликам. Основні нормативно-правові документи, що регулюють діяльність закладів дошкільної освіти в Україні, включають Конституцію України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про дошкільну освіту», Державний стандарт дошкільної освіти та інші нормативно-правові акти.

Конституція України в статті 53 закріплює право на освіту, зокрема на дошкільну, для всіх громадян, що гарантує доступність освітніх послуг і забезпечує рівний доступ до якісної дошкільної освіти незалежно від соціального статусу чи регіону проживання дитини [30].

У Законі України «Про освіту» визначено основи освітньої політики, цілі та принципи освіти, у тому числі дошкільної. Закон зазначає важливість дотримання принципу доступності, безоплатності та якості освітніх послуг, окреслює важливість застосування компетентнісного підходу та розвитку ключових компетентностей з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей [44].

Закон України «Про дошкільну освіту» є базовим документом для регулювання освітнього процесу в ЗДО, що визначає мету, завдання, структуру і порядок організації освітньої діяльності. Закон встановлює вимоги до змісту, обсягу і якості освіти в закладах дошкільної освіти, а також правові та соціальні гарантії для дітей. У законі визначено права та обов’язки учасників освітнього

процесу (вихованців, педагогічних працівників, батьків), зокрема права дитини на безпечне середовище, доступ до навчальних матеріалів та повагу до її особистості [41].

До 7 липня 2025 року діяльність ЗДО регламентується Законом України «Про дошкільну освіту» в редакції 2001 року (№ 49, зі змінами), після чого буде введено в дію новий Закон України «Про дошкільну освіту» ухвалений 6 червня 2024 року Верховною Радою України і підписаний Президентом України 5 липня 2024 року. Новий нормативний документ розроблено з урахуванням світового досвіду та євроінтеграційних рішень і має на меті значно покращити умови праці педагогічних працівників системи дошкільної освіти, розширити можливості партнерства з батьками вихованців, а також створити сприятливі умови для розвитку якісної та доступної дошкільної освіти в Україні [40].

Державний стандарт дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти) регламентує обов'язковий мінімум змісту, обсяг та рівень знань, умінь і навичок, які мають засвоїти діти. БКДО Забезпечує інтеграцію діяльнісного, особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів в освітньому процесі, охоплює основні освітні напрями: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва», всі сфери розвитку дитини (когнітивну, емоційно-соціальну, фізичну, мовленнєву, художньо-естетичну) та визначає орієнтири для розвитку компетентностей [3].

Інструктивні листи Міністерства освіти і науки України регламентують організаційні питання освітньої діяльності в ЗДО, включаючи режим роботи, організацію освітнього процесу та вимоги до методичних матеріалів.

Так, Лист Міністерства освіти і науки України від 27 серпня 2024 р. № 1/15368-24 «Щодо організації освітнього процесу в 2024/2025 навчальному році у закладах дошкільної освіти» регламентує забезпечення доступності дошкільної освіти для дітей, включаючи із сімей, що мають статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО), права яких закріплені в Законі України «Про

забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», що гарантує їм право на продовження здобуття дошкільної освіти на території інших регіонів України. Зазначено, що зарахування дітей із родин ВПО до ЗДО здійснюється відповідно до Положення про заклад дошкільної освіти з урахуванням методичних рекомендацій щодо зарахування, переведення та відрахування вихованців державних (комунальних) закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Також у документі зазначено про доступність дошкільної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, що передбачає створення безбар'єрного та дружнього освітнього середовища, яке відповідає індивідуальним потребам дітей, враховуючи психофізичні особливості розвитку [57].

Лист зазначає, що організація освітнього процесу в ЗДО базується на принципах сучасного підходу до виховання та навчання дітей. Діяльність здійснюється відповідно до: Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) а також оновлених «Методичних рекомендацій до Базового компонента» з правом педагогічного колективу обирати одну або кілька освітніх програм із переліку, рекомендованого Міністерством освіти і науки України, обов'язковим вивченням та використанням державної мови. Зазначено, що відповідно до Закону про застосування англійської мови в Україні, з 1 вересня 2026 року вивчення англійської мови дітьми старшого дошкільного віку стане обов'язковим, що буде враховано в освітньому процесі.

Основним форматом організації діяльності закладів дошкільної освіти визначено очний (денний). З огляду на безпекову ситуацію в різних регіонах країни впроваджується дистанційний або змішаний формати навчання. Лист надає рекомендації щодо організації освітнього процесу в умовах кризових ситуацій, зазначає ключові аспекти у забезпеченні умов очного, дистанційного та змішаного форматів освітнього процесу [57].

Постанови Кабінету Міністрів України та накази Міністерства освіти і науки України регламентують фінансування, матеріально-технічне

забезпечення, соціальні гарантії для працівників та умови для надання якісних освітніх послуг.

Так, Наказ МОН № 1067 від 29.11.2022 року «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» здійснює значний вплив на організацію освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Цей документ визначає вимоги до знань, умінь, професійних компетентностей та стандартів вихователя, що орієнтовані на якісну та сучасну підготовку педагогічних кадрів для виконання основних завдань дошкільної освіти [43].

Програма підвищення кваліфікації передбачає формування нових професійних компетентностей вихователів, що відповідають сучасним викликам, включаючи кризові ситуації, соціальні та психологічні аспекти розвитку дитини. Завдяки цьому вихователі отримують можливість розвивати інноваційні підходи, інтегрувати компетентнісний, діяльнісний та особистісно орієнтований підходи в освітньому процесі.

Наказ орієнтує педагогів на дотримання професійного стандарту, де чітко визначені необхідні компетентності вихователя ЗДО, такі як комунікативні навички, здатність створювати розвивальне середовище, навички роботи з дітьми з різними освітніми потребами. Це сприяє підвищенню якості освітнього процесу через більш усвідомлений підхід до планування та реалізації навчально-виховної діяльності.

Програма підвищення кваліфікації спрямована на ознайомлення педагогів з новітніми методами та підходами в дошкільній освіті, що сприяє впровадженню сучасних інтерактивних методик та формування інклюзивного середовища. Це дозволяє педагогам організовувати освітній процес більш гнучко та адаптивно, враховуючи індивідуальні особливості дітей.

Наказом передбачено навчання навичок емоційного інтелекту, управління стресом, кризової комунікації, що є особливо актуальним у нинішніх умовах війни в Україні. Завдяки цьому вихователі можуть ефективніше підтримувати

дітей, створюючи умови для безпечного та стабільного розвитку навіть у складних соціально-економічних обставинах [43].

Підготовка вихователів за новими стандартами включає вивчення методик з організації розвивального освітнього середовища, що відповідає вимогам сучасного освітнього процесу. Це забезпечує належний розвиток емоційних, соціальних, когнітивних навичок дітей та сприяє їхній підготовці до подальшого навчання.

Сучасні виклики, такі як війна, вимагають адаптації освітнього процесу відповідно до оновлених вимог. У зв’язку з цим, нормативно-правова база включає додаткові положення та рекомендації для організації безпечного, адаптивного та інклюзивного освітнього середовища.

Наказ МОН №1067 підвищує вимоги до педагогічної компетентності вихователів, що, своєю чергою позитивно впливає на організацію освітнього процесу в ЗДО. Відповідність професійному стандарту сприяє забезпеченню високої якості навчання, виховання та розвитку дітей, адаптованого до сучасних умов.

Порядок раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти, затверджений спільним наказом Міністерства внутрішніх справ та Міністерства освіти і науки України від 18.08.2023 № 685/1013 набув чинності у листопаді 2023 року. Нормативний документ визначає механізм реагування поліції, ДСНС і закладів освіти у разі застосування особою або групою осіб фізичного та/або психологічного насильства (із застосуванням (не застосуванням) різних видів зброї) у закладі освіти та прилеглій до нього території й затверджено форму Паспорта безпеки.

Однією з головних вимог до організації відвідування ЗДО в очному форматі є облаштування укриттів відповідно до потреб дітей дошкільного віку та чинного законодавства. Основні питання організації безпечного освітнього простору у ЗДО, обладнання укриттів для перебування у них дітей дошкільного віку розглядаються в листі МОН від 20.06.2023 1/8820 «Про організацію

безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів».

Постановою КМУ від 02.08.2024 № 866 затверджено Методики оцінки ризиків безпеки в системі освіти, пов’язаних зі збройною агресією Російської Федерації проти України. Згідно з нею впродовж двох місяців з дня набрання чинності Постанови має бути проведено маркування усіх територіальних громад (закладів освіти) нашої країни відповідно до величини значення впливу бойових дій та їх наслідків на освітній процес.

Отже, нормативно-правова база для закладів дошкільної освіти створює надійний фундамент для організації якісного та безпечного освітнього процесу, забезпечуючи регламентовані стандарти, права й обов’язки всіх учасників освітньої діяльності. Ця база охоплює державні та відомчі документи, зокрема закони, накази та положення, які визначають порядок функціонування, зміст освіти, вимоги до фахівців та захист інтересів дітей. Її завдання – гарантувати рівний доступ до якісної дошкільної освіти, узгодити освітні процеси з національними стандартами, а також адаптувати умови навчання й виховання до сучасних суспільних потреб та викликів.

2.2. Принципи організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти

Організація освітнього процесу в закладі дошкільної освіти базується на дотриманні ключових педагогічних принципів, які забезпечують цілісний розвиток особистості дитини, відповідність освітнього середовища її потребам, віковим особливостям та соціальним вимогам. Принципи, на яких ґрунтується освітній процес у закладі дошкільної освіти, визначаються як базові положення, що забезпечують ефективність навчально-виховної діяльності, гармонійний розвиток кожної дитини, її інтелектуальних, фізичних, соціальних та емоційних якостей.

У сучасних умовах особливого значення набуває врахування таких принципів, як науковість, гуманізація, інтеграція, індивідуалізація, що дозволяє не тільки формувати базові знання та навички, але й розвивати у дітей компетентності, необхідні для успішної соціальної адаптації. Водночас принципи організації освітнього процесу є основою для створення сприятливого середовища, в якому дитина відчуває себе комфортно, безпечно та мотивовано для активної участі у пізнавальних, ігрових та соціальних видах діяльності.

Розглянемо основні принципи організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, їхнє значення та роль в забезпеченні ефективної освітньої діяльності. Особливу увагу буде приділено принципам, що є найбільш актуальними для досягнення цілей виховання та розвитку дітей у сучасному освітньому просторі. Вивчення цих принципів дозволить розкрити способи, якими освітній процес організовується, адаптується до потреб кожної дитини та забезпечує цілеспрямовану і послідовну освітню діяльність.

Принципи організації освітнього процесу, які є основою педагогічної діяльності, забезпечують ефективність і цілісність освітнього процесу. Основні принципи педагогіки визначають загальні орієнтири та методичні основи, на яких базується процес навчання та виховання. Серед них виокремлюють такі: принцип науковості; принцип гуманізації; принцип систематичності та послідовності; принцип доступності; принцип індивідуалізації та диференціації навчання; принцип єдності навчання, виховання та розвитку.

Принцип науковості полягає у використанні в освітньому процесі науково вірогідних фактів, закономірностей, сучасних досягнень науки й техніки. Цей принцип передбачає, що знання, які засвоюють діти, мають бути науково обґрунтованими, а процес навчання – логічно вибудованим та базуватися на об’єктивних даних.

Принцип науковості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти передбачає, що всі освітні практики, методи та зміст навчання базуються на сучасних наукових знаннях та педагогічних дослідженнях, які відповідають

віковим особливостям і розвитку дітей дошкільного віку. Цей принцип дозволяє організувати освітній процес на основі перевірених знань, сприяє формуванню у дітей вірогідних уявлень про навколишній світ і створює передумови для розвитку логічного, критичного та допитливого мислення [50].

Програми та методики, що використовуються в закладі дошкільної освіти, спираються на актуальні наукові дослідження, вікові та психологічні особливості дітей. Це забезпечує змістовну відповідність освітніх матеріалів реальному стану знань і потреб дітей, сприяючи формуванню у них адекватних уявлень і знань.

Науковість освітнього процесу проявляється в тому, що педагогічна діяльність будується так, щоб розвивати інтерес дітей до навколишнього світу, спонукати їх до активного пізнання, дослідження та відкриття. Це забезпечує формування основ наукового мислення, таких як спостережливість, допитливість і здатність робити висновки [50].

Інформація, що подається дітям, обирається з урахуванням їхнього віку та здатності до сприйняття. Принцип науковості не означає використання складних термінів чи концепцій, але передбачає пояснення явищ та понять доступною мовою, використання прикладів і наочності.

Науково обґрунтоване навчання забезпечує поступовий перехід від простих до складніших знань, що відповідає природному процесу розвитку дитини. Це дозволяє вибудовувати освітній процес у логічному порядку, де нові знання засвоюються на основі раніше отриманих.

Принцип науковості передбачає впровадження в освітній процес інноваційних методів і технологій, що пройшли наукове обґрунтування [21]. Наприклад, використання інтерактивних ігор, дослідницьких методів, що активізують розумову діяльність дітей, сприяє кращому засвоєнню знань.

Застосування принципу науковості допомагає формувати в дітей позитивне ставлення до навчання та прагнення до самостійного пізнання. Він сприяє розвитку мислення, уяви, вміння аналізувати та робити висновки, що є важливими для майбутнього навчання у школі. Крім того, цей принцип виховує

в дітей цінність наукових знань, розвиває інтерес до навколишнього світу та створює базу для розвитку їхніх інтелектуальних і творчих здібностей.

Таким чином, принцип науковості в освітньому процесі закладу дошкільної освіти забезпечує змістовну та методичну якість навчання, надаючи дітям можливість здобувати актуальні, вірогідні знання і розвивати критичне мислення з раннього віку.

Принцип гуманізації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти орієнтований на створення освітнього середовища, де дитина виступає головною цінністю. Цей принцип акцентує на повазі до індивідуальності дитини, врахуванні її емоційних та соціальних потреб, розвитку позитивної самооцінки та комфортного, безпечного простору для її всебічного розвитку.

Гуманізація передбачає, що дитина сприймається як унікальна особистість із правом на власний погляд, інтереси та потреби [15]. Вихователі заохочують індивідуальний підхід, повагу до особливостей кожної дитини, створюючи умови для її самовираження та розвитку. Гуманізований освітній процес спрямований на створення емоційно позитивної атмосфери, де дитина відчуває себе захищеною та потрібною [37]. Це допомагає розвивати у неї почуття впевненості, довіри до вихователя і загалом до світу, що є основою для подальшої відкритості до навчання.

В. Кузьменко зазначає, що принцип гуманізації виявляється в безумовному сприйнятті особистості дитини та її батьків; у їх постійній підтримці та розумінні; у відмові від жорсткої регламентації, категоричних оцінок діяльності та поведінки, від усталених (особливо негативних) діагнозів [33].

Гуманізація передбачає партнерські взаємини між вихователями і дітьми. Педагоги активно залучають дітей до спільної діяльності, вислуховують їхню думку, заохочують до запитань та дискусій, що сприяє розвитку критичного мислення, самостійності та відповідальності. Принцип гуманізації акцентує на формуванні у дітей основних моральних якостей, таких як доброзичливість, співчуття, відповідальність, толерантність. Педагогічні методи спрямовані на

виховання у дітей цінностей, що сприяють їхньому гармонійному співіснуванню в суспільстві [51].

Освітній процес організовується з урахуванням індивідуальних особливостей дітей: темпів розвитку, рівня пізнавальних інтересів та можливостей кожної дитини. Це дозволяє забезпечити успішну участь усіх дітей у різноманітних видах діяльності, що підтримує їхню мотивацію до навчання.

Ключові положення гуманістичного підходу до виховання дитини визначила С. Кулачківська:

1. Основну увагу слід приділяти не корекції поведінки, а налагодженню довірчих стосунків.

2. Дитину треба любити й поважати, попри її недоліки.

3. Вчинки дитини не можна засуджувати або схвалювати – їх необхідно аналізувати й розуміти.

4. Важливо ставити перед дитиною конкретні вимоги та давати чіткі пояснення, чому в тій або іншій ситуації слід діяти так, а не інакше.

5. Не можна критикувати дитину за неуспішність, порівнюючи її з іншими однолітками. Помилки дитини – це насамперед помилки педагога.

6. Необхідно уважно слухати дитину, заохочувати її ділитися своїми турботами, співчувати їй під час розмови, ненав’язливо спрямовувати на прийняття правильного рішення.

7. Вихователь має постійно підвищувати свій культурний рівень, бути для дитини зразком чемної поведінки [34, с. 34].

Принцип гуманізації забезпечує побудову освітнього процесу на засадах довіри, емпатії та взаємоповаги, що сприяє створенню комфортного середовища для кожної дитини. Це середовище не лише сприяє розвитку інтелектуальних та творчих здібностей, але й формує морально-етичні якості, здатність до емоційного саморегулювання та позитивне ставлення до себе і навколишнього світу.

Таким чином, гуманізований освітній процес у закладі дошкільної освіти

закладає основи для виховання самостійних, упевнених у собі дітей, які мають високий рівень емоційної зрілості та є готовими до взаємодії з іншими у шкільному та соціальному середовищах.

Принцип систематичності та послідовності передбачає організацію навчального матеріалу так, щоб він поступово ускладнювався та логічно поєднувався з попередньою інформацією. Цей принцип сприяє поетапному формуванню знань і умінь, забезпечуючи ефективність навчального процесу через планомірне засвоєння матеріалу.

Принцип систематичності та послідовності в закладі дошкільної освіти є важливим педагогічним орієнтиром, що забезпечує логічну організацію освітнього процесу, спрямовану на поступове та глибоке засвоєння знань і навичок дітьми [56]. Він ґрунтується на необхідності подання інформації у визначеній послідовності, відповідно до вікових особливостей дітей, що дозволяє забезпечити злагоджений розвиток усіх аспектів особистості та сприяє інтеграції нових знань з уже засвоєним досвідом [2].

Принцип систематичності передбачає, що навчальний матеріал подається від простого до складного, допомагаючи дитині поступово засвоювати нові знання та вміння на основі вже наявних. Це дозволяє закріпити отримані знання та підготувати дитину до опанування складніших понять і дій.

Усі навчальні теми та завдання організовані таким чином, щоб формувати єдину логічну систему. Наприклад, нові теми базуються на попередньому матеріалі, що дозволяє дитині встановлювати зв’язки між різними елементами знань і використовувати попередній досвід у нових умовах.

Одним із важливих аспектів цього принципу є регулярне повторення та закріплення раніше засвоєного матеріалу, що допомагає дитині краще запам’ятати інформацію та застосовувати її на практиці. Це досягається за допомогою циклічного повернення до пройдених тем у новому контексті, що сприяє глибшому розумінню [2].

Принцип послідовності також стосується практичних дій дитини, коли складніші вміння розвиваються на основі засвоєння простіших. Наприклад,

перед тим як навчити дитину самостійно виконувати творче завдання, вихователь демонструє необхідні техніки та забезпечує практичні вправи, які допомагають у набутті відповідних навичок.

Систематичний і послідовний підхід передбачає врахування психологічного та фізичного розвитку дошкільників, щоб інформація і методи навчання відповідали їхнім когнітивним можливостям та емоційній зрілості [2].

Застосування цього принципу в освітньому процесі закладу дошкільної освіти допомагає створити стійкий фундамент для формування знань та умінь у дітей. Завдяки послідовному розвитку та закріпленню навичок, діти краще орієнтуються в матеріалі, легше засвоюють нову інформацію і вчаться використовувати її в різних життєвих ситуаціях. Це також сприяє розвитку вміння мислити логічно, систематизувати знання та діяти впевнено і самостійно.

Принцип доступності орієнтований на врахування вікових і психологічних особливостей дітей. Зміст і методи навчання мають бути доступними для засвоєння на певному етапі розвитку дитини. Це означає, що педагогічні завдання повинні відповідати рівню підготовленості та пізнавальних можливостей учнів [2].

Отже, принцип систематичності, послідовності й доступності забезпечує ефективність освітнього процесу, сприяючи створенню основ для поступового інтелектуального та особистісного розвитку дітей, та підвищуючи їхню готовність до наступного етапу навчання.

Принцип індивідуалізації та диференціації навчання передбачає врахування індивідуальних особливостей, рівня знань, інтересів, темпу засвоєння матеріалу кожної дитини. У навчанні слід використовувати різні методи та підходи, щоб сприяти розвитку сильних сторін кожного учня [1].

Принцип індивідуалізації та диференціації навчання в дошкільній освіті передбачає врахування унікальних особливостей кожної дитини, включаючи її інтереси, рівень розвитку, темп засвоєння матеріалу та індивідуальні потреби. Цей принцип спрямований на забезпечення умов, за яких кожна дитина має

можливість досягти максимальної реалізації своїх потенційних можливостей, отримуючи підтримку та увагу, необхідну для її особистісного зростання.

Освітній процес будується з урахуванням особистісних характеристик дитини, таких як темперамент, здібності, інтереси, рівень пізнавальної активності та емоційний стан. Вихователі підходять до кожної дитини з розумінням її сильних сторін і можливих труднощів, що сприяє створенню комфортного навчального середовища [1].

Вихователь використовує різні методи та форми навчання, підбираючи їх відповідно до індивідуальних потреб кожної дитини. Для дітей, які швидше засвоюють матеріал, можуть бути запропоновані складніші завдання, а для дітей, які потребують додаткової уваги, застосовуються підтримувальні та мотиваційні вправи.

В межах групи діти можуть виконувати однакові завдання, але з різним рівнем складності або різною мірою допомоги з боку вихователя. Це дозволяє дитині працювати в комфортному темпі, отримуючи стимул для розвитку своїх умінь без почуття тиску чи перевантаження.

Принцип диференціації та індивідуалізації реалізується через використання різних видів діяльності (ігрової, творчої, дослідницької), які відповідають інтересам та нахилам дитини. Наприклад, дитині з художніми здібностями може бути надано більше можливостей для малювання, тоді як дитині, схильній до логічного мислення, пропонуються ігри на розвиток мислення [1].

Оцінювання успіхів дитини базується на аналізі її власного розвитку, а не на порівнянні з іншими дітьми. Це дозволяє зберігати позитивну самооцінку і мотивує дитину до подальших досягнень. Вихователь забезпечує зворотний зв’язок та коригує завдання для кожної дитини на основі її особистих досягнень.

Застосування цього принципу в дошкільній освіті сприяє створенню атмосфери поваги та підтримки, де дитина почувається зрозумілою і значущою. Індивідуалізація і диференціація навчання дозволяють формувати позитивне

ставлення до навчання, сприяють розвитку внутрішньої мотивації та підтримують почуття впевненості у власних можливостях [39].

Отже, принцип індивідуалізації та диференціації навчання в дошкільній освіті є основою для створення умов, де кожна дитина має змогу розкрити свої можливості, досягти успіху у власному темпі та під керівництвом уважного та підтримувального вихователя. Це закладає основи для подальшого успішного навчання і соціальної адаптації в шкільному середовищі.

Принцип єдності навчання, виховання та розвитку передбачає, що освітній процес має одночасно сприяти набуттю знань, розвитку особистісних якостей і вихованню моральних та етичних норм. Це означає, що кожна навчальна діяльність має також виховне значення і спрямована на всебічний розвиток особистості дитини [32].

Принцип єдності навчання, виховання та розвитку в дошкільній освіті ґрунтується на нерозривному поєднанні всіх компонентів освітнього процесу. Він забезпечує цілісний розвиток дитини як особистості та допомагає ефективно реалізувати освітні завдання, де кожен аспект процесу навчання, виховання і розвитку взаємопов’язаний та взаємодоповнює один одного.

Навчання, виховання і розвиток розглядаються як єдина система, що охоплює всі сфери розвитку дитини – когнітивну, емоційну, соціальну, моральну і фізичну. Наприклад, під час навчання етичних норм у процесі гри дитина не лише засвоює нові знання, а й набуває соціальних навичок, навчається співпраці та саморегуляції [32].

Навчання у закладі дошкільної освіти не обмежується лише передачею знань, воно також включає виховання особистісних якостей, таких як відповідальність, співчуття та самостійність. Через спільне виконання завдань діти формують навички соціальної взаємодії, розвивають здатність розв’язувати проблеми та беруть участь у груповій роботі.

У навчально-виховному процесі важливо враховувати вікові особливості дитини, стимулюючи її пізнавальний розвиток через активні форми діяльності, які сприяють як розумовому, так і фізичному розвитку [32].

Наприклад, виконання рухливих ігор розвиває не лише фізичні здібності дитини, але й дисциплінує, сприяє розвитку соціальної компетентності. Процес навчання організовується так, щоб виховувати у дітей важливі моральні та етичні цінності. Педагоги використовують навчальні ситуації для формування у дітей почуття обов'язку, шанобливого ставлення до інших і до навколишнього світу.

Освітній процес забезпечує цілісність розвитку дитини завдяки систематичному поєднанню виховання і навчання з урахуванням індивідуальних особливостей. Таким чином, кожен етап розвитку плавно переходить у наступний, підтримуючи інтерес і мотивацію дитини до пізнання та самовдосконалення.

Принцип єдності навчання, виховання і розвитку сприяє гармонійному становленню особистості, допомагає дитині інтегрувати отримані знання, вміння та моральні орієнтири у своїй поведінці та світогляді. Він забезпечує створення умов, у яких дитина не лише отримує знання, але й вчиться їх застосовувати у взаємодії з іншими людьми та середовищем. Це також сприяє підготовці дитини до подальшого навчання у школі та закладає основу для її соціальної адаптації.

Таким чином, принцип єдності навчання, виховання і розвитку в дошкільній освіті сприяє створенню цілісного освітнього середовища, де кожен компонент освітнього процесу органічно поєднаний і забезпечує всебічний розвиток особистості дитини.

Ці принципи педагогіки є взаємопов'язаними та утворюють цілісну систему, яка дозволяє будувати освітній процес, спрямований на досягнення максимально ефективного розвитку та виховання кожної дитини. Використання принципів в організації освітнього процесу сприяє створенню умов для всебічного розвитку, формування соціальних та когнітивних навичок і, врешті-решт, становлення дитини як особистості.

Отже, можна зробити висновок, що дотримання принципів гуманізації, науковості, систематичності, індивідуалізації та диференціації, а також єдності

навчання, виховання та розвитку, що спрямовані на забезпечення інтересів, потреб та потенціалу кожної дитини, є основоположною умовою для створення якісного та ефективного освітнього середовища, яке забезпечує всебічний розвиток дитини.

Принцип гуманізації акцентує на особистісно орієнтованому підході, враховуючи права та гідність дитини як центрального суб'єкта освітнього процесу. Принцип науковості сприяє застосуванню сучасних знань та досягнень педагогіки для обґрунтованого підходу до розвитку дітей. Систематичність і послідовність дозволяють побудувати навчально-виховний процес таким чином, щоб він був структурованим і логічно послідовним, що сприяє глибшому засвоєнню знань та формуванню сталих навичок. Індивідуалізація та диференціація навчання забезпечують можливість задовольнити унікальні потреби кожної дитини, допомагаючи їй розкрити свій потенціал у комфортних умовах. Нарешті, принцип єдності навчання, виховання та розвитку формує гармонійний підхід, в якому освітній процес спрямований на цілісне становлення особистості дитини та підготовку її до подальшого навчання й соціалізації.

Таким чином, принципи організації освітнього процесу в дошкільній освіті є взаємопов'язаними та взаємодоповнювальними, створюють підґрунтя для ефективного навчання, виховання і розвитку дітей, яке відповідає сучасним вимогам та очікуванням суспільства щодо якості дошкільної освіти.

2.3. Методичні рекомендації з організації освітнього процесу в ЗДО в умовах змішаної форми освіти

В умовах сучасних викликів, зокрема, пандемій та воєнних дій, традиційний формат освітнього процесу у закладах дошкільної освіти потребує адаптації до нових реалій. Одним з актуальних шляхів є впровадження змішаної форми освіти, що поєднує елементи очного та дистанційного навчання. Така

модель забезпечує гнучкість освітнього процесу, дозволяючи дітям продовжувати навчання в умовах різних обмежень або непередбачуваних ситуацій.

Одним з основних завдань кваліфікаційної роботи ми визначили розроблення методичних рекомендацій з організації змішаної форми навчання в ЗДО, які спрямовані на підвищення якості освітніх послуг, враховуючи особливості розвитку дітей дошкільного віку. В рекомендаціях нами буде розглянуто питання адаптації освітнього середовища, вибору інструментів для дистанційного навчання, організації освітньої діяльності, підтримки психологічного комфорту дітей та взаємодії з батьками. На наш погляд, це сприятиме забезпеченню цілісного, безпечного та особисто орієнтованого розвитку дитини, допоможе їй адаптуватися до змін в освітньому процесі та соціальному середовищі.

Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в умовах змішаної форми навчання мають на меті забезпечити ефективне поєднання очного та дистанційного формату, забезпечити якість освітнього процесу та врахувати індивідуальні потреби дітей.

З цією метою вважаємо за необхідне акцентувати на таких аспектах освітнього процесу як: створення адаптивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти; планування змісту навчальної діяльності з дітьми дошкільного віку, диференціація та індивідуалізація навчання; забезпечення психологічного комфорту дітей та батьків; використання інтерактивних засобів навчання.

Створення адаптивного освітнього середовища у змішаному форматі в закладі дошкільної освіти має забезпечити можливість ефективного навчання дітей як у фізичному просторі закладу, так і дистанційно. Це передбачає гнучку організацію простору та адаптацію навчальних матеріалів, які відповідають освітнім цілям і розвитку кожної дитини [60].

Основним аспектом створення адаптивного освітнього середовища є

технічне забезпечення та доступ до цифрових інструментів. Для дистанційної взаємодії під час проведення занять у закладі необхідним обладнанням є ноутбук (комп'ютер, планшет, смарттелевізор).

Для організації очної форми освітнього процесу в ЗДО необхідно облаштувати куточки з різними локаціями для фізичної активності, художньої творчості, музики, а також зон для онлайн-спілкування.

Необхідною умовою є адаптація матеріалів для дистанційного та очного форматів. Педагог має переглянути навчальні та дидактичні матеріали з урахуванням їх зручності для самостійної роботи, доступності онлайн та можливості використання як у ЗДО, так і вдома. Крім того, слід приділити час розробці інтерактивних матеріалів, відеозанять, які легко використовувати вдома.

Одним із найважливіших завдань є формування емоційно безпечного середовища, забезпечення комфортного і стабільного навчального клімату, що сприяє емоційній рівновазі та впевненості дитини [4]. З цією метою в закладі дошкільної освіти організовуються індивідуальні зустрічі батьків із вихователями або психологом як у закладі, так і в онлайн-форматі, щоб зменшити стрес і посилити відчуття безпеки.

Ефективний освітній процес передбачає гнучкість у розкладі та структурі навчального дня, розробку розкладу, який дозволяє комбінувати заняття онлайн і в закладі з регулярними перервами та врахуванням режиму дня дітей. Педагоги забезпечують підтримку гнучкості для переходу на дистанційний формат у разі необхідності (наприклад, через карантинні обмеження).

Освітній процес включає активну взаємодію з батьками як партнерами у процесі навчання. Педагог надає регулярну консультативну підтримку батькам для налаштування навчального середовища вдома, організовує спільне обговорення з батьками прогресу дитини, створення рекомендацій щодо домашніх занять та інтерактивної діяльності, яку можна проводити з дитиною [14].

Важливими є рекомендації для батьків щодо технічного облаштування

домашнього навчального простору, використання мобільних додатків і платформ, які підходять для віку дитини. Щоб забезпечити ефективний освітній процес у змішаному форматі, важливо створити вдома комфортний та функціональний навчальний простір для дитини.

Пропонуємо рекомендації для батьків щодо технічного облаштування домашнього освітнього середовища: з робочим місцем для дитини відповідно до її віку; з урахуванням ергономіки (правильна висота столу та стільця), що сприятиме збереженню здорової постави; достатнім освітленням; технічним обладнанням (ноутбук, планшет або комп'ютер) з хорошим екраном, камерою та мікрофоном, навушниками; стабільним інтернет з'єднанням; доступом до навчальних матеріалів та місцем їх зберігання; розкладом дня з урахуванням перерв та дотриманням режиму тощо (додаток А).

Завдяки правильно організованому облаштуванню батьки можуть допомогти дітям створити вдома продуктивний навчальний простір, що сприяє засвоєнню знань, комфортному відчуттю та підтримці зосередженості на освітньому процесі.

Адаптивне середовище у змішаному форматі сприяє безперервному освітньому процесу, забезпечує зручний перехід між дистанційними та очними форматами навчання, що дозволяє створити для дітей необхідний розвивальний простір та умови для активної участі батьків у навчанні, що сприяє досягненню освітніх цілей у нових умовах.

Наступним важливим аспектом в організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти є планування змісту навчальної діяльності. Змішана форма освітнього процесу в закладі дошкільної освіти має передбачати організацію освітніх завдань, що поєднують очні та дистанційні формати для зручного переходу між ними. Такий підхід дозволяє забезпечити неперервність розвитку дітей та сприяти ефективному засвоєнню навчального матеріалу.

Основні етапи планування змісту освітнього процесу в умовах змішаного формату в закладі дошкільної освіти представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні етапи планування змісту освітнього процесу в умовах змішаного формату

№	Етап	Об’єктивні ознаки
1.	Визначення навчальних цілей і компетентностей	Освітні цілі. Поставити конкретні цілі для кожного навчального модуля чи теми, враховуючи різний формат занять (очний та дистанційний). Компетентності. Визначити компетентності, які дитина має опанувати протягом навчального процесу, наприклад, розвиток мовленнєвих, соціальних, моторних та пізнавальних навичок.
2	Розробка інтегрованих освітніх модулів	Інтеграція діяльностей. Планувати теми, які інтегрують кілька видів діяльності – мовленнєву, художню, фізичну та пізнавальну, що дозволяє використовувати їх у різних форматах. Теми з практичним застосуванням. Вибір тем, які легко реалізувати вдома разом із батьками, наприклад, заняття з аплікації, малювання, спостереження за природою, щоб дитина могла продовжити розвиток поза ЗДО.
3.	Планування дистанційних занять і самостійної діяльності	Відеоматеріали та інтерактивні вправи. Включення коротких відеозанять, які діти можуть переглядати вдома разом із батьками, та інтерактивних завдань, що розвивають увагу і пам’ять. Завдання для самостійної роботи. Підготовка самостійних завдань, які дитина може виконувати вдома, наприклад, малюнки, конструювання, невеликі досліди з використанням безпечних матеріалів.
4.	Розклад і чергування форматів діяльності	Гнучкий розклад. Скласти розклад, що включає чергування очних та дистанційних занять, а також індивідуальні завдання. Це сприяє підтримці інтересу та зменшує навантаження. Чергування активностей. Під час дистанційних занять важливо включати різні види діяльності,

Продовження таблиці 2.1

		щоб дитина не перевтомлювалася. Наприклад, після інтерактивного заняття додати рухливу вправу або творчу діяльність.
5.	Підтримка комунікації з батьками та навчально-методичний супровід	Рекомендації для батьків. Надання інструкцій та методичних рекомендацій батькам для підтримки освітньої діяльності вдома, створення комфортного середовища. Зворотний зв'язок. Регулярна взаємодія з батьками для моніторингу прогресу дитини, визначення труднощів та адаптації занять за потреби.
6.	Оцінювання результатів навчальної діяльності	Рефлексія та спостереження. Вихователям варто регулярно оцінювати досягнення дитини шляхом спостереження та аналіз виконаних завдань як в очній, так і дистанційній формах. Індивідуальні рекомендації. На основі оцінювання розробляти рекомендації щодо подальшого розвитку та підсилення окремих компетентностей.
7.	Адаптація навчальної програми під виклики та потреби дітей	Гнучкість змісту. Можливість оперативно змінювати навчальний матеріал залежно від ситуації, наприклад, посилення психологічної підтримки або додаткові заняття для зняття стресу у дітей. Інклюзивність та доступність. Підготовка навчальних матеріалів, які доступні для дітей із різними освітніми потребами, використовуючи аудіо, візуальні та тактильні матеріали

Планування змісту в умовах змішаної форми навчання забезпечує дітям можливість якісного розвитку та доступності навчання, допомагає їм адаптуватися до змін, а також залучає батьків до спільного освітнього процесу.

Наступним аспектом організації освітнього процесу в умовах змішаного формату в закладі дошкільної освіти є диференціація та індивідуалізація, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб кожної дитини. Це особливо важливо у змішаній формі навчання, де поєднуються очні та дистанційні

заняття. Такий підхід допомагає створити комфортне освітнє середовище, яке враховує індивідуальні особливості та здібності кожного вихованця. Розглянемо методи реалізації диференціації та індивідуалізації освітнього процесу в змішаному форматі (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Методи реалізації диференціації та індивідуалізації освітнього процесу в змішаному форматі

№	Метод	Зміст
1.	Індивідуалізація навчальних завдань та діяльності	Аналіз індивідуальних особливостей. Вихователям важливо знати рівень розвитку, інтереси та потреби кожної дитини для створення відповідних завдань і занять. Індивідуальні завдання. Підготовка індивідуальних завдань, які дитина може виконати у власному темпі вдома, наприклад, малювання, аплікації або інтерактивні вправи. Це дозволяє дітям розвивати свої сильні сторони без поспіху.
2.	Групове та індивідуальне наставництво	Малі групи для різнорівневих завдань. В умовах змішаного формату доцільно розподіляти дітей на малі групи відповідно до їхніх можливостей і завдань, щоб підвищити комфорт і зменшити напругу. Індивідуальні консультації. Для підтримки дітей, які потребують більше уваги, вихователі можуть організовувати індивідуальні консультації онлайн, обговорювати з батьками прогрес дитини і пропонувати додаткові ресурси або вправи для вдосконалення.
3.	Вибір форм навчання, що відповідають потребам дитини	Гнучке поєднання очних і дистанційних форматів. Враховуючи можливості кожної дитини, вихователі можуть чергувати заняття в групі з індивідуальними або дистанційними вправами. Наприклад, для дітей, які відчувають труднощі в соціалізації, дистанційні вправи можуть стати перехідним етапом до групових занять.

Продовження таблиці 2.2

		Вибір методик відповідно до стилю навчання дитини. Наприклад, дітям з більш вираженим візуальним сприйняттям можуть підходити завдання з малювання та аплікацій, тоді як дітям з аудіальним сприйняттям – заняття з музики або ритмічні ігри.
4.	Диференціація змісту навчальних занять	Створення різнорівневих завдань. Вихователь може пропонувати завдання різної складності на одну тему, щоб кожна дитина виконувала їх відповідно до власних можливостей. Планування тематичних занять. Зміст занять організовується з урахуванням інтересів і потреб дітей, що дозволяє залучити їх до активної участі та зацікавити у процесі пізнання.
5.	Врахування темпу засвоєння матеріалу	Індивідуальний темп навчання. Дистанційні матеріали можна створювати таким чином, щоб діти могли виконувати завдання у власному темпі, а вихователі та батьки могли стежити за прогресом. Підтримка через регулярний зворотний зв’язок. Важливо забезпечити регулярний зворотний зв’язок із дітьми та їхніми батьками, щоб оцінити прогрес та адаптувати зміст занять у разі потреби.
6.	Використання інтерактивних та творчих завдань	Ігрові технології. В умовах дистанційного формату диференціація та індивідуалізація можуть бути реалізовані через інтерактивні та творчі завдання, які дозволяють дитині вільно виражати свої емоції та думки. Наприклад, ігрові завдання з вибором варіантів або розв’язанням ситуацій [11]. Завдання з елементами самопізнання. Творчі завдання, що передбачають вираження дитиною своїх почуттів і думок, сприяють розвитку самосвідомості та підвищенню мотивації [12]

Застосування диференціації та індивідуалізації у змішаній формі навчання створює умови для повноцінного розвитку дошкільнят, допомагає

адаптуватися до сучасних освітніх викликів і сприяє формуванню їхніх навичок, здібностей та мотивації. Це дозволяє забезпечити комфортний, цікавий та результативний освітній процес для кожної дитини.

Важливою умовою для підтримки емоційного благополуччя, мотивації до навчання та залучення до навчальної діяльності є забезпечення психологічного комфорту дітей та батьків у змішаному форматі освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Це також сприяє побудові довірливих стосунків між педагогами, дітьми та їхніми батьками, що є особливо важливим в умовах нестабільності та змін.

У змішаному форматі важливо забезпечити емоційно теплу і доброзичливу атмосферу, що допомагає дітям почуватися безпечно та комфортно. Використання вітальних ритуалів, дружніх слів підтримки та індивідуальної уваги від вихователя створює відчуття захищеності в дітей. Залучення дітей до ігор, що знижують напругу, допомагає покращити їх емоційний стан [9]. Наприклад, дихальні вправи, рухливі ігри на розслаблення, «хвилинки радості» або творчі заняття сприяють зняттю стресу. Такі ігри допомагають дітям заспокоїтися, розвинути самоконтроль і здатність до концентрації, а також створити позитивний емоційний настрій (додаток Б).

В освітньому процесі змішаного формату важливими є індивідуальні консультації та спостереження. Педагог може проводити індивідуальні бесіди з дитиною, підтримувати її емоційно та допомагати висловлювати власні переживання. Також варто приділяти увагу особливим потребам кожної дитини та, за необхідності, пропонувати підтримку. Регулярне надання зворотного зв’язку дітям і їхнім батькам допомагає коригувати освітній процес, задовольняти потреби дитини та покращувати її емоційний стан. Це може бути виражено як похвала за старання або індивідуальні рекомендації щодо занять.

Постійний зв’язок між вихователями та батьками, зокрема через регулярні консультації та онлайн-зустрічі, допомагає батькам розуміти, як краще підтримувати дитину у навчанні вдома. Інформаційні матеріали та рекомендації допомагають батькам у створенні сприятливого середовища.

Батьки можуть стикатися зі стресом через вимоги змішаного формату. Проведення семінарів чи зустрічей із психологами, де розглядаються питання управління стресом, виховання і підтримки дітей, може значно допомогти їм зберігати спокій і належним чином взаємодіяти з дитиною.

Педагоги можуть надавати батькам поради щодо організації навчального куточка вдома, який би сприяв зосередженню дитини на заняттях, був зручним і спокійним, з мінімумом відвертальних факторів. Структурованість і прогнозованість занять у змішаному форматі допомагають дітям і батькам легше планувати свій день. Чітке розташування занять та відпочинку підвищує відчуття стабільності та зменшує рівень тривоги.

Використання ігрових методів навчання, інтерактивних вправ і творчих завдань створює більш зацікавлене та менш напружене середовище для дітей. Це сприяє їхній залученості та підвищенню емоційного благополуччя. Для формування впевненості у собі педагоги можуть заохочувати дітей до самостійних досягнень, підкреслювати їхні зусилля та успіхи.

Загалом, забезпечення психологічного комфорту у змішаному форматі освітнього процесу сприяє гармонійному розвитку дошкільнят, підвищенню їх мотивації до навчання, зниженню стресу та тривожності як у дітей, так і у батьків.

Інтерактивні засоби навчання в освітньому процесі змішаного формату допомагають забезпечити активну участь дітей у навчанні, сприяють розвитку навичок спілкування, творчості та критичного мислення, а також підвищують ефективність та мотивацію до навчання. В умовах змішаної форми навчання, що поєднує дистанційні та очні заняття, використання інтерактивних засобів стає ще більш важливим для досягнення поставлених освітніх цілей [54]. Доцільно створити банк ігор для запровадження в освітній процес із дітьми старшого дошкільного віку (додаток В).

Основними засобами інтерактивного навчання для змішаного формату є цифрові освітні платформи та програми, які можна запровадити в освітній процес із дітьми дошкільного віку [22]. Серед них:

– Zoom, Google Meet, Microsoft Teams – платформи для відеозв'язку, які дають змогу проводити живі інтерактивні заняття, забезпечуючи зворотний зв'язок у реальному часі;

– LearningApps, Kahoot!, Quizizz – платформи для створення інтерактивних завдань, вікторин і квестів, що допомагають урізноманітнити освітній процес і підвищити зацікавленість дітей у навчанні;

– Віртуальні дошки Jamboard або Padlet, дозволяють дітям брати активну участь у заняттях, спільно створювати малюнки, плакати, ментальні карти або вносити свої ідеї;

– Електронні ресурси для творчої діяльності Drawing for Kids, Art for Kids Hub, Tux Paint – додатки, що дозволяють дітям розвивати творчі здібності, виконуючи малюнки та художні вправи, які педагог може контролювати дистанційно. Використання таких ресурсів сприяє розвитку дрібної моторики, креативності та впевненості в собі;

– Minecraft Education Edition, ABCmouse – віртуальні простори, що дають можливість не лише навчатися, а й створювати ігрове середовище, де діти можуть вивчати основи логіки, математики, читання та екології через гру.

– Мультимедійні презентації PowerPoint, Canva та інших програм дозволяють наочно пояснювати матеріал за допомогою яскравих візуальних та анімаційних ефектів.

– Додатки для навчання читання, рахунку, розвитку мови, такі як Endless Alphabet, Montessori Preschool, допомагають дітям закріплювати знання в ігровій формі.

Перевагами використання інтерактивних засобів у змішаному форматі є:

1. Залучення до активного навчання: Діти стають не просто спостерігачами, а активними учасниками процесу навчання.

2. Гнучкість навчального процесу: Завдяки онлайн-платформам навчання може бути адаптоване під індивідуальні потреби кожної дитини.

3. Забезпечення різноманітності: Використання цифрових та інтерактивних інструментів дозволяє легко варіювати види діяльності,

підтримуючи увагу та мотивацію дітей.

4. Зворотний зв’язок: Завдяки інтерактивним завданням і тестам, вихователі можуть одразу бачити прогрес дітей і своєчасно надавати підтримку.

Використання інтерактивних засобів в умовах змішаного формату забезпечує можливість розвивати в дітей важливі навички та інтерес до пізнання, а також створює комфортне навчальне середовище як у закладі дошкільної освіти, так і вдома.

Ці рекомендації допоможуть ефективно організувати освітній процес у змішаному форматі, зберігаючи якість навчання та забезпечуючи комфорт і безпеку для дітей у нових умовах.

Отже, розроблені методичні рекомендації з організації освітнього процесу в умовах змішаної форми освіти в закладах дошкільної освіти спрямовані на забезпечення якісного та безпечного навчання. Вони дозволяють адаптувати традиційні підходи до навчання під сучасні реалії, використовуючи інноваційні інтерактивні методи, що забезпечують залучення дітей до навчання незалежно від формату. Зокрема, адаптивне освітнє середовище, планування змісту навчальної діяльності, індивідуалізація та диференціація навчання, забезпечення психологічного комфорту дітей та батьків, інтерактивні засоби та ігрові методи навчання сприяють безперервному та якісному освітньому процесу, який задовольняє сучасні потреби та відповідає викликам сьогодення.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та розв'язання проблеми «Методичні засади організації освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти». Результати теоретичного дослідження засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених завдань і дозволили сформулювати наступні висновки:

1. З'ясовано, що освітній процес є основною формою організації навчально-виховної діяльності, яка забезпечує розвиток особистісних і соціальних якостей у дітей, формування ключових компетентностей та набуття знань, умінь і навичок. Аналіз наукових підходів до визначення освітнього процесу показав, що більшість дослідників характеризують його як цілісну педагогічну систему, що об'єднує суб'єкти (вихованців і педагогів), об'єкти (знання, навички, компетентності), методи та форми організації, а також засоби і ресурси, які сприяють гармонійному розвитку кожної дитини. Освітній процес у сучасному контексті зорієнтований на особистісно-орієнтований підхід, що передбачає врахування індивідуальних особливостей кожної дитини та створення умов для її повноцінного розвитку.

2. Визначено, що якісний освітній процес у закладі дошкільної освіти залежить від комплексного впливу низки факторів, таких як соціально-економічні умови, професійна компетентність педагогів, навчально-методичне забезпечення. Зокрема, нормативно-правові документи визначають стандарти та спрямованість освітньої діяльності, а методичні засоби дозволяють адаптувати навчання до потреб сучасного суспільства. Значний вплив мають соціально-економічні умови, особливо в контексті війни в Україні, що ставить нові виклики перед ЗДО та вимагає створення адаптивного та безпечного середовища для дітей. Досвід свідчить, що лише злагоджена робота всіх складників – від батьків і вихователів до адміністрації закладу – може забезпечити освітній процес, який є одночасно якісним, адаптивним і

орієнтованим на всебічний розвиток дітей.

3. Схарактеризовано принципи організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, що спрямовані на забезпечення інтересів, потреб та потенціалу кожної дитини. З'ясовано, що дотримання принципів гуманізації, науковості, систематичності, індивідуалізації та диференціації, а також єдності навчання, виховання та розвитку, є основоположною умовою для створення якісного та ефективного освітнього середовища, яке забезпечує всебічний розвиток дитини. Принцип гуманізації акцентує на особистісно орієнтованому підході, враховуючи права та гідність дитини як центрального суб'єкта освітнього процесу. Принцип науковості сприяє застосуванню сучасних знань та досягнень педагогіки для обґрунтованого підходу до розвитку дітей. Систематичність і послідовність дозволяють побудувати освітній процес таким чином, щоб він був структурованим і логічно послідовним, що сприяє глибшому засвоєнню знань та формуванню сталих навичок. Індивідуалізація та диференціація навчання забезпечують можливість задовольнити унікальні потреби кожної дитини, допомагаючи їй розкрити свій потенціал у комфортних умовах. Принцип єдності навчання, виховання та розвитку формує гармонійний підхід, в якому освітній процес спрямований на цілісне становлення особистості дитини та підготовку її до подальшого навчання й соціалізації. Таким чином, принципи організації освітнього процесу в дошкільній освіті є взаємопов'язаними та взаємодоповнювальними, створюють підґрунтя для ефективного навчання, виховання й розвитку дітей, яке відповідає сучасним вимогам та очікуванням суспільства щодо якості дошкільної освіти.

4. Розроблено методичні рекомендації з організації освітнього процесу в умовах змішаної форми освіти в закладах дошкільної освіти, які спрямовані на забезпечення якісного та безпечного навчання. Вони дозволяють адаптувати традиційні підходи до навчання під сучасні реалії, використовуючи інноваційні інтерактивні методи, що забезпечують залучення дітей до навчання незалежно від формату. Зокрема, адаптивне освітнє середовище, планування змісту навчальної діяльності, індивідуалізація та диференціація навчання,

забезпечення психологічного комфорту дітей та батьків, інтерактивні засоби та ігрові методи навчання сприяють безперервному та якісному освітньому процесу, який задовольняє сучасні потреби та відповідає викликам сьогодення.

Таким чином, можна зробити висновок, що теоретичне дослідження спрямовано на ефективне розв’язання проблеми методичних засад організації освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщук А. М. Індивідуалізація виховання і навчання дітей дошкільного віку. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 102 с.

2. Апрєлова І. В. Принцип доступності дошкільної освіти : суть, показники реалізації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2015. Вип. 43 (96). С. 58–65.

3. Базовий компонент дошкільної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 01.10.24).

4. Безпечне освітнє середовище : основні характеристики мобінгу та боулінгу / Н. А. Юрко, І. М. Стифанишин, У. М. Проценко, Н. А. Тиндик. *ΛΌГОΣ. ONLINE.* 2020. № 11. URL: https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.11.02.html 12 (дата звернення: 05.10.24).

5. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці. *Педагогіка і психологія.* 2009. № 2 (63). С. 26–31.

6. Бєлєнька Г. Сучасні підходи до організації життєдіяльності дітей у закладах дошкільної освіти. *Дошкільне виховання.* 2018. № 9. С. 2–6.

7. Богуш А. М. Культурологічна парадигма організації навчально-виховної роботи з дітьми в спадщині В. О. Сухомлинського. *Слав'янська педагогічна культура : наук.-теор. журнал МСПО ім. Я. А. Коменского*. 2007. № 6. С. 36–40.

8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ-Перун, 2001. 1440 с.

9. Вікова і педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, О. В. Огороднійчук та ін. Київ : Каравела, 2009. 400 с.

10. Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 576 с.

11. Гавриш Н. Прості речі для розвитку малечі : природні та побутові матеріали в життєдіяльності дітей. *Дошкільне виховання.* 2019. № 6. С. 9–13.

12. Гавриш Н., Іванова А. Гра-стратегія, як засіб формування творчої особистості. URL: https://slovyanochka.at.ua/publ/gra_strategija_jak_zasib_formuvannja_tvorchoji_osobistosti/1-1-0-15 (дата звернення: 01.10.24).

13. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 264 с.

14. Громова Л. В. Учасники освітнього процесу : теоретичні та практичні аспекти. *Традиції та вектори розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Одеса, 7 бер. 2019 р.) Одеса, 2019. С. 9–11.

15. Декларація прав дитини : прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 р. Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text (дата звернення: 10.10.24).

16. Дубровіна І. В. Розвиток професійної компетентності вихователів засобами методичної роботи у закладах дошкільної освіти. URL: https://www.e-journals.npu.edu.ua/index.php/on/article/download/1226/1233 (дата звернення: 11.10.24).

17. Дятленко Н. М. Компетентнісний підхід : нові можливості для змін у дошкіллі. URL: https://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/ksdpounush/paper/viewFile/345/339 (дата звернення: 15.10.24).

18. Зарубіна О. Т. Сучасні підходи до організації освітнього процесу в ЗДО. *Дошкільне виховання.* 2020. № 8. С. 12–13.

19. Зубцова Ю. Є. Дидактика початкової освіти: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 013 Початкова освіта освітньо-професійної програми «Початкова освіта». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 142 с.

20. Івах С. М. Особистісно орієнтований підхід до становлення та розвитку дитини старшого дошкільного віку. URL: http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/210/5816/12162-

1?inline=1 (дата звернення: 15.10.24).

21. Інноваційні технології навчання : навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / за ред. Бахтіярова Х. Ш. Київ : НТУ, 2017. 172 с.

22. Інформаційно-комунікаційні технології для педагогічних працівників: практ. курс / укл. Покришень Д. А. та ін. Чернігів : ЧОІППО ім. К. Д. Ушинського, 2011. 62 с.

23. Каденко І. В., Щетініна А. С. Феномен професійного розвитку в сучасному освітньому середовищі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 67. Т. 2. С. 24–30.

24. Казанцева Л. І. Реалізація культурологічного підходу в навчанні дошкільників української мови в полікультурному просторі. *Наука і освіта.* № 6. 2015. С. 36–41.

25. Каркаш В. Науково-теоретичні засади впровадження діяльнісного підходу в освітньому процесі сучасного дошкільного закладу. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету,* 2022 (60), С. 64–70.

26. Ковшар О. Системно-цілісний підхід: детермінанта передшкільної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2015. Випуск 52. С. 348–355.

27. Козак Л. Сучасні форми організації освітнього процесу. Дитини : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проєкту В. О. Огнев'юк. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.

28. Козак Л. Характеристика сучасних форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. *Інноватика у вихованні.* Випуск 12. 2020. С. 49–57.

29. Козубовська І. В., Повідайчик О. С. Короткий тлумачний словник психолого-педагогічних термінів (для аспірантів і магістрів). Ужгород : ДВНЗ «УНУ». 2021. 41 с.

30. Конституція України. URL: https://constitution.in.ua/articles/53/ (дата звернення: 01.10.24).

31. Концепція нової української школи. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf. (дата звернення: 11.10.24).

32. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку /уклад. : Гавриш Н. В. та ін. НАПН. 2020. 24 с.

33. Кузьменко В. Індивідуалізація виховання і навчання. *Дошкільне виховання.* 2000. № 10. С. 31–32.

34. Кулачківська С. Гуманістичний підхід : теорія і практика. *Дошкільне виховання.* 2000. № 10. С. 14–15.

35. Маковецька Н. В. Реалізація особистісно орієнтованого підходу в освітньо-оздоровлювальній діяльності дошкільного навчального закладу. URL: https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-02/09mnvpee.pdf (дата звернення: 15.10.24).

36. Мельник О. М. Фактори забезпечення якісного освітнього процесу в післядипломній педагогічній освіті. *Вісник психології і педагогіки. Електронний збірник наукових праць* URL: http://surl.li/rndzed (дата звернення: 16.10.24).

37. Пачковський Ю. Ф., Бліхар М. П. До проблеми духовних цінностей у соціологічному дискурсі. *Вісник Львівського університету*. Серія соціологічна. 2017. Вип. 11. С. 54–68.

38. Половіна О. А., Ліпчевська І. Л. Актуальні проблеми перспективності змісту сучасної дошкільної освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 8. С. 89–93.

39. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / уклад. : І.М. Богданова та ін. ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2000. 164 с.

40. Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text (дата звернення: 01.10.24).

41. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 № 2628-III. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/2628-14. (дата звернення: 01.10.24).

42. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : наказ Міністерства економіки України від 19 жовтня 2021 року № 755-21. URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-

profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti (дата звернення: 11.10.24).

43. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України № 1067 від 29.11.2022 року URL: https://ips.ligazakon.net/document/MUS37660 (дата звернення: 01.10.24).

44. Про освіту : Закон України від 05.09.2017. № 2145-VIII. Дата оновлення 24.06.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення 09.10.2024).

45. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text (дата звернення: 01.10.24).

46. Про повну загальну середню освіту : закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984 (дата звернення: 01.10.24).

47. Рогальська І. П. Системно-цілісний підхід до соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. *Наука і освіта.* 2010. № 2. С. 110–114.

48. Рома О. Ю. Діяльнісний підхід в освіті : переосмислення концепту. *Електронний збірник наукових праць ЗОІППО.* № 1(38). 2020. URL: https://drive.google.com/file/d/1AFbbnC6xv30yyQHQ9SqoUG86HmmMd5pT/view (дата звернення: 15.10.24).

49. Рома О. Ю. Підготовка вчителів початкової школи в системі післядипломної освіти до реалізації ігрових методів навчання засобами LEGO : науково-методичний аспект : монографія. Запоріжжя : СТАТУС, 2021. 192 с.

50. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підр. для студентів пед. фак. Київ : Генеза, 2002. 368 с.

51. Тарабасова Л., Олефір Н. Гуманістичні тенденції в дошкільній освіті : теоретико-методологічне дослідження. *Нова педагогічна думка.* 2019. № 3

(99). С. 140–144.

52. Тороні Х. В. Компетентнісний підхід в дошкільній освіті : проблеми й перспективи. *Наука майбутнього :* збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В. В. Гоблик. Мукачево : МДУ, 2019. Випуск 1(3). С. 160–166.

53. Чекан О. І. Комп'ютерні технології в роботі з дітьми : навч. посібн. Мукачево : МДУ, 2016. 123 с.

54. Фамілярська Л. Л. Інтеграція цифрових технологій в освітнє середовище закладу дошкільної освіти. *Open educational e-environment of modern University.* 2021. № 11. С. 174–183.

55. Шанскова Т. І. Професійний розвиток педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у процесі методичної роботи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищих і загальноосвітніх школах*. Запоріжжя, 2020. Вип. 70. Т. 4. С. 45–50.

56. Швайка Л. А. Методична робота в ДНЗ : посіб. Харків : Вид. група «Основа», 2017. 304 с.

57. Щодо організації освітнього процесу в 2024/2025 навчальному році у закладах дошкільної освіти : Лист Міністерства освіти і науки України від 27 серпня 2024 р. № 1/15368-24 URL: https://mon.gov.ua/npa/shchodo-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-20242025-navchalnomu-rotsi-u-zakladakh-doshkilnoi-osvity (дата звернення: 10.10.24).

58. Яцик Т. О., Степанюк В. В. Словник коротких термінів з педагогіки. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2022. 50 с.

59. Bykov V., Spirin O. & Pinchuk O. Modern tasks of digital transformation of education.unesco. *Lifelong Professional Education in the XXI Century & quot.* 2020, P. 27–36. URL: https://unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/7/6 (дата звернення: 16.10.24).

60. Elmore R. Bridging the gap between standards and achievement: the imperative for professional development in education. Washington DC : Albert Shanker Institute, 2002. 40 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рекомендації для батьків щодо технічного облаштування домашнього навчального простору

1. Облаштування робочого місця

Зручний стіл і стілець. Робоче місце дитини має бути обладнане відповідно до її віку, з урахуванням ергономіки (наприклад, правильна висота столу та стільця), що сприятиме збереженню здорової постави.

Стабільне місце навчання. Важливо, щоб робоче місце було постійним, чистим і не змінювалося щодня. Це допоможе дитині легше налаштуватися на навчання.

Зона освітлення. Достатнє освітлення – важливий аспект для захисту зору, зокрема використання природного світла або додаткової настільної лампи з м’яким світлом.

2. Технічне обладнання

Пристрої для зв’язку. Бажано мати пристрій (ноутбук, планшет або комп’ютер) з хорошим екраном, камерою та мікрофоном. Якщо доступні тільки смартфони, варто підібрати підставку, щоб руки дитини були вільними.

Навушники. Якщо вдома є інші члени родини або фоновий шум, навушники можуть допомогти дитині сконцентруватися на занятті.

Інтернет. Стабільне інтернет з’єднання є необхідною умовою для безперебійної участі в заняттях, перегляду відеоматеріалів та інтерактивних вправ.

3. Доступ до навчальних матеріалів

Цифрові ресурси. Батькам варто ознайомитися з онлайн-ресурсами, які рекомендує вихователь, і зберегти посилання на них у зручному місці для

швидкого доступу.

Зберігання матеріалів. Важливо мати місце, де зберігатимуться всі матеріали для занять (книжки, зошити, олівці, альбоми), щоб дитина могла легко їх знайти.

4. Підтримка навчальної дисципліни

Розклад дня. Розробіть із дитиною розклад, щоб навчальні години, час на перерву та активності були передбачуваними. Це допоможе сформувати стабільний режим та покращити організованість.

Таймер для перерв. Можна використовувати таймер для нагадування про перерви, що допоможе дитині легше дотримуватися режиму.

5. Психологічний комфорт

Мотивуючий простір. Варто створити затишну та позитивну атмосферу, де є мотивуючі елементи, наприклад, кольорові наліпки, нагадування про успіхи чи дипломи.

Взаємодія та підтримка. Під час навчання важливо періодично підтримувати контакт із дитиною, бути поруч під час складних завдань, надавати похвалу і створювати відчуття підтримки.

6. Встановлення обмежень для зайвих елементів

Вимкнення відволікаючих програм. Дитина повинна мати доступ лише до навчальних ресурсів під час занять, без ігор чи зайвих відео.

Обмеження шуму. Під час занять створіть тихе середовище, вимкніть телевізор та інші джерела шуму, що можуть відволікати.

Завдяки такому облаштуванню батьки можуть допомогти дітям організувати вдома продуктивний навчальний простір, що сприяє засвоєнню знань, комфортному відчуттю та підтримці зосередженості на освітньому процесі.

Додаток Б

Ігри на розслаблення для дітей

1. «Повільний сніг»

Мета: Вправа сприяє фізичному та емоційному розслабленню, а також розвиває уяву.

Опис: Діти уявляють, що вони сніжинки, які повільно падають на землю. Вони стають на носочки, піднімають руки вгору, розслабляються, і повільно «падають» на підлогу. В кінці гри діти лежать на підлозі, уявляючи, що вони вже стали частиною спокійного, білого покривала.

2. «Кулька вітру»

Мета: Ця гра тренує концентрацію, контроль дихання та розслаблення.

Опис: Діти стають у коло й уявляють, що передають легеньку кульку вітру одне одному, обережно дмухаючи. Кожен намагається зробити це повільно і плавно, щоб кулька «пливла» від одного до іншого.

3. «Вгору – вниз»

Мета: Техніка глибокого дихання допомагає швидко розслабитися, покращити настрій і зосередитися.

Опис: Педагог просить дітей лягти на килимок і покласти руки на животик. Потім пропонує вдихати і видихати глибоко, спостерігаючи, як живіт піднімається і опускається. Це допомагає дітям заспокоїти дихання.

4. «Легка хвиля»

Мета: Гра допомагає дітям розслабитися і відчути свій ритм руху.

Опис: Діти уявляють, що вони на хвилях океану. Спочатку вони «гойдаються» повільно, потім – трохи швидше, а під кінець знову повільно. Діти роблять легкі похитування з боку в бік.

5. «Морозиво тане»

Мета: Гра сприяє усвідомленню свого тіла і дозволяє поступово зняти

м’язову напругу.

Опис: Діти уявляють, що вони морозиво, яке тане на сонці. Вони поступово розслабляють усі частини тіла – руки, ноги, шию – ніби «тануть» на підлозі.

6. «Подих лева»

Мета: Ця техніка допомагає випустити зайву напругу та зняти стрес.

Опис: Діти стають на коліна, сідають на п’ятки, роблять глибокий вдих, а потім видихають з відкритим ротом, витягаючи язик і роблячи звук «аххх». Це нагадує, як лев видихає повітря.

7. «Дерево на вітрі»

Мета: Гра допомагає розвивати баланс та відчуття стабільності, а також розслаблює тіло.

Опис: Діти уявляють, що вони дерева з міцним корінням у землі. Вони стають, трохи розставляючи ноги, руки піднімають і похитують їх, імітуючи гілки на вітрі.

8. «Хмари»

Мета: Гра сприяє повному розслабленню, стимулює уяву та створює відчуття легкості.

Опис: Діти уявляють, що вони легкі хмаринки. Вони рухаються повільно, «плавають» кімнатою, рухаючи руками й ногами плавно й розслаблено.

Додаток В

Банк ігор для дітей старшого дошкільного віку

№ з\п	Назва	Посилання
1	«Знайди однакові голосні звуки»	https://wordwall.net/uk/resource/35748477
2	«Знайди свій вагончик»	https://wordwall.net/uk/resource/36123961
3	«Рахуємо підводних мешканців»	https://wordwall.net/uk/resource/37001110
4	«Склади число 5»	https://wordwall.net/uk/resource/37877489
5	«Порівняй»	https://wordwall.net/uk/resource/38249782
6	«Склад числа 2, 3, 4, 5»	https://wordwall.net/uk/resource/38250303
7	«Числа сусіди»	https://wordwall.net/uk/resource/38249184
8	«Знайди пару»	https://wordwall.net/uk/resource/38574843
9	«Загадкові хмаринки»	https://wordwall.net/uk/resource/38773169
10	«Геометричні фігури»	https://wordwall.net/uk/resource/39233368
11	«Поціль у крота з результатом 6»	https://wordwall.net/uk/resource/39378309
12	«Впізнай подарунок»	https://wordwall.net/uk/resource/39686884
13	«Де заховався звук?»	https://wordwall.net/uk/resource/45075637